

ธรรมะอ่อนหัด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เราแสวงหา เราตั้งใจ เราลงทุนลงแรงกันขนาดนี้ คุณติทางโลกเขาอยู่สุขสบาย ทำไมเราต้องมาแสวงหาของเรา เวลาเราอยู่บ้านอยู่เรือนเห็นไหม เวลาเราสวดมนต์ ก่อนนอนเราสวดมนต์ไหว้พระ เสร็จแล้วนั่งสมาธิภาวนา เราก็แสวงหาอยู่ เราเกิดมาเป็นคนเรามีปัญญาของเรา คุณติ เวลาคนเขาเกิดมาเห็นไหม มนุสสศิริจฉาโน เป็นมนุษย์แต่จิตใจเหมือนสัตว์ ไม่รู้จักที่สูงที่ต่ำ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์นะ มนุสสเทโว ถึงจะเกิดเป็นมนุษย์นะ แต่จิตใจมันเป็นเทวดา เป็นพรหม สิ่งต่างๆ นี้ จิตใจของเรา เราอุตส่าห์แสวงหา เกิดมามีค่าเท่ากัน คนเกิดมาชีวิตเหมือนกัน มีปากมีท้องเหมือนกัน สุขทุกข์เหมือนกัน ไม่มีใครสูงกว่าใครหรอก แต่มันจะสูงมันสูงที่หัวใจนี้ ถ้าหัวใจมันรู้จักแสวงหาของมัน แล้วมันปฏิบัติเห็นไหม เราอุตส่าห์มาเห็นไหม อุตส่าห์มาเพื่อฟังธรรม ถ้าฟังธรรมแล้ว เราลงทุนลงแรงมาแล้ว ของแค่นี้ มันห้วงหน้าพะวงหลังไปหมดเลย

โลกเป็นโลกนะ ถ้าเราจะร้าย เราจะติดต่อธุรกิจของเรา มันก็ร้ายมานานแล้วแหละ มันไม่ใช่มาร้ายตรงที่จะพูดครึ่งสองครึ่งเท่านั้นหรอก ฉะนั้นสิ่งนี้ทำไมเราเสียสละกันแค่นี้ไม่ได้ แล้วเราไม่รู้ถึงความรู้สึกคนอื่นบ้างเลยหรือ ถ้ามันคิดถึงคนอื่นบ้าง เขาราคาญ! แล้วมันไม่มีใครบอกไม่มีใครว่า ถ้าเขาราคาญเห็นไหม อย่างนี้จิตใจของคนมันคิดได้ ถ้ามันคิดได้เห็นไหม อุตตา หิ อุตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าใครคิดได้เห็นไหม คนคนนั้นเราพอใจเราคิดได้ เราเลือกเฟ้นของเราเองได้

แต่คนคิดไม่ได้นะ ลงปฏิภนขนาดไหนก็หาว่าเขาเบียดเบียน เขาลำเอียง เขาไม่พอใจ เวลาคนคิดไม่ได้มันพาลไปหมดนะ นี่จิตใจคนอ่อนแอ ถ้าจิตใจคนเข้มแข็งนะ ในสมัยพุทธกาลนะ สามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์ สามเณร ๗ ขวบทำไมเขาเป็นพระ

อรหันต์ได้ คำว่าสามเณร ๓ ขวบเป็นพระอรหันต์นะ จิตใจเขาต้องเข้มแข็งมาก จิตวิญญานของเขาเข้มแข็งมีหลักการ เพราะคำว่าเป็นพระอรหันต์มันต้องมีสติปัญญาขนาดไหนถึงจะมีคุณสมบัติเป็นพระอรหันต์ได้ จิตใจเขาเข้มแข็ง เขาถึงใฝ่ดีของเขา จิตใจของเขาเนะ เขารักษาของเขาได้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา มันมาจากไหนละ มันมีเหตุมีผลของมัน มรรคญาณ อริยสัจ สัจจะความจริง มันต้องมีการกระทำขึ้นมา มันถึงจะเป็นอริยสัจ เป็นสัจจะความจริง เป็นสิ่งที่ชำระกิเลสในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่ธรรมเห็นใหม่ มันมีพยานต่อกัน มันมีความจริงต่อกัน

แต่ในปัจจุบันนี้เวลาจิตใจเราอ่อนแอ จิตใจไม่มีหลักมีเกณฑ์ เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็ดูไปหมดว่ามันรู้มันเข้าใจทั้งนั้น เพราะจิตใจมันอ่อนแอ ถ้าจิตใจมันเข้มแข็งนะ คำว่าเข้มแข็ง คุณสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ศาสดาของลัทธิต่างๆ บอกว่าใช้ได้ ดีไปหมด แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจิตใจเข้มแข็ง พอจิตใจเข้มแข็งขึ้นมา มันรู้ถูกรู้ผิดใจ

สิ่งใดถูกสิ่งใดผิดจิตใจนั้นนะรู้ นี้ก็เหมือนกัน จิตใจของเรา เราก็รู้ที่อยู่เกิดมาในชาตินี้ เกิดเป็นมนุษย์แสนทุกข์แสนยาก จะมั่งมีศรีสุข จะทุกข์จนเข็ญใจขนาดไหนก็แล้วแต่ ถึงที่สุด ความทุกข์ที่ละเอียดที่สุดคือการอาลัยอาวรณ์ การพลัดพราก การต้องจากสิ่งที่เรารักที่เรารหวง สุดท่ายความทุกข์อย่างนี้ เพราะมันเป็นความพลัดพรากเป็นความจากเท่านั้นเอง

แต่ที่มันทุกข์อยู่นี้มันไม่ใช่ความพลัดพราก มันโทสะ โมหะ มันลุ่มหลงไปหมดเลย กิเลสหายบายๆ มาก พอสิ่งที่หายบายๆ มาก เวลาเราพิจารณาของเรา เราจะภาวนาของเรา เราไปเชื่อสิ่งนี้ได้อย่างไร เพราะจิตใจมันอ่อนแอมันเชื่อสิ่งนี้ไปหมดเลย แต่ถ้าจิตใจเข้มแข็งใช่ไหม สิ่งนี้มันคืออะไรละ กิเลสเวลามันออกหาเหยื่อมันจะออกไปที่ไหน กิเลสเป็นนามธรรม มันก็อาศัยความรู้สึกนึกคิดเรานี้แหละออกหาเหยื่อ มันก็อาศัยความเคยใจของเรานี้แหละ ใจเราคิดกระดิกพลิกแพลงขนาดไหนกิเลสมันเอาสิ่งนี้ไปใช้ออกหาผลประโยชน์ของมันทั้งนั้นเลย

สิ่งที่มันจะใช้ขอหาประโยชน์ของมันเพราะอะไร เพราะมันเกิดอยู่กับเราใช่ ไหม มันเกิดอยู่กับเรา แล้วเราเอาสิ่งนี้ไปศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความอ่อนแอ! ด้วยความอ่อนแออ่อนหัด การฝึกหัดไม่มีความเข้มแข็ง ถ้ามีความเข้มแข็งขึ้นมา คุณติ สามเณรน้อยอายุ ๗ ขวบเห็นไหม จิตใจเขาต้องเข้มแข็งนะ ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งมันฝึกกิเลสในใจของตัวเองไม่ได้ มันฝึกกิเลสในหัวใจขึ้นมา ตั้งหลักขึ้นมาได้อย่างไร หัวใจเข้มแข็งขึ้นมาได้อย่างไร

เวลาทำความสงบของใจนะ ครูบาอาจารย์ของเราบอกว่า ต้องทำความสงบของใจเสียก่อน ถ้าทำความสงบของใจก่อน นั่นละกิเลสมันจะเปิดโอกาสให้จิตใจนี้ได้ก้าวเดิน จิตใจนี้ได้ทำงาน แต่เวลาไม่ได้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน เห็นไหม เราก็ใช้ปัญญาของเรา ใช้ปัญญาของเรา มันอ่อนหัด! ธรรมะอ่อนหัด! อ่อนหัดอย่างไร อ่อนหัดเพราะให้กิเลสมันหลอกใจ

ธรรมะอ่อนหัดนะ เวลาพูดถึงตรีภพในธรรมๆ ธรรมของใคร? มันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจิตใจเรามันมีหลักมีเกณฑ์อะไรขึ้นมา มันล้มลุกคลุกคลานไปกับสัญญาอารมณ์ มันเป็นสมมุติ มันเป็นโลก มันเป็นโลกเพราะอะไร เพราะความคิดมาจากใจ ความคิดมาจากกิเลส ความคิดมาจากค้นหาความทะยานอยาก ความคิดปัญญาที่ใช้อยู่นี้เป็นปัญญาของกิเลสที่กิเลสมีอำนาจเหนือกว่า แล้วใช้สิ่งนี้ออกไป แล้วมันบังเงาไว้อยู่ข้างหลัง มันบังเงาว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม

แล้วจิตใจที่มันอ่อนหัด จิตใจที่มันไม่มีชั่วโมงบิน มันก็เชื่อไปหมดเลยเห็นไหม เพราะจิตใจมันอ่อนหัด แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ไปศึกษากับเขา ไปปฏิบัติกับเขา เขายกย่องสรรเสริญนะ “เจ้าชายสิทธัตถะ มีความรู้เสมอเรา มีความเห็นเหมือนเรา เป็นศาสดาได้ สอนได้” เขายกย่องสรรเสริญ เขาเชิดชูขนาดไหน เจ้าชายสิทธัตถะไม่สนใจเลย “ไม่ใช่! ไม่ใช่!” นี่จิตใจที่เข้มแข็ง ใครจะมาเยินยอ ใครจะมาสรรเสริญ ถ้ามันไม่เป็นความจริงมันก็ไม่เป็นความจริง เพราะโลกธรรมนี้เป็นของเก่าแก่

นินทาสรรเสริญมันมีมาตั้งแต่สมัยไหนอยู่แล้ว แล้วเขาจะมายกย่องสรรเสริญ มันยกย่องสรรเสริญใครล่ะ ยกย่องสรรเสริญกิเลสของเราด้วย เพราะกิเลสเราเต็มหัวใจ พอ

กิเลสเต็มหัวใจ พอเขามายกย่องสรรเสริญ เราก็รู้ของเรา แต่เราก็รู้ของเราเพราะจิตใจเรามี กิเลสเต็มหัวใจใช่ไหม เขายกย่องสรรเสริญขนาดไหน เพราะจิตใจเราเข้มแข็ง จิตใจเรามี หลักมีเกณฑ์เราจะไม่เชื่อสิ่งนี้ แต่จิตใจเราอ่อนแอละ จิตใจเราอ่อนแอ จิตใจเราไม่มีกำลัง เลย เราจะคล้อยตามเขาไปหมดเลย เนี่ยมันอ่อนหัด! มันอ่อนหัดนะ

โลกถ้ามันอ่อนหัด เราจะอยู่กับโลกเขาไม่ได้หรอก เราจะเข้มแข็งขึ้นมา ถ้าเราจะมี หลักมีเกณฑ์ขึ้นมา จิตใจเราต้องเข้มแข็ง จิตใจเราต้องมีหลักมีเกณฑ์ จิตใจเราต้องมี สติปัญญา เราจะเชื่อใครไม่ได้ เราเชื่อใครไม่ได้หรอก คุณสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้านะ เรื่องศรัทธาความเชื่อ เพราะเราเป็นมนุษย์ เราต้องมีครูมีอาจารย์ เราต้องมีคน ชี้นำเห็นใหม่ มีการศึกษาเห็นใหม่ เวลาการศึกษา เราเป็นเด็กเห็นใหม่เราศึกษากับใครก็ได้ แล้วแต่เราศึกษาไปการศึกษาของเราจะรูดหน้าไปกว่าอาจารย์ของเราก็ได้

คุณสิสถาบันไหนก็แล้วแต่ พอศิษย์เก่าของเขาไปประสบความสำเร็จมา เขากลับมา สถาบันของเขา เขาจะจัดการต้อนรับ เขาจะภูมิใจกันเห็นใหม่ คุณสิมีการศึกษา เขาศึกษา จนสถาบันนั้นเขาให้เกียรติเลย นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีการศึกษาของเรา มีการประพฤติ ปฏิบัติของเราขึ้นมา มันต้องมีเหตุมีผลสิ ถ้าจิตใจเราอ่อนแอนะ อ่อนหัด แล้วมันหลงไป ในกิเลส ถ้าเรามีสติปัญญา เราอยากประพฤติปฏิบัติ อยากได้ความจริง เราจะไม่เชื่อใคร เราไม่เชื่อใคร

กาลามสูตรเห็นใหม่ เราต้องปฏิบัติของเรา เราต้องทำความจริงของเราให้เกิด ขึ้นมา เวลาเราทำความสงบของใจนะ ถ้าเราทำความสงบของใจ ถ้าจิตใจมันอ่อนแอ มัน อ่อนหัดของมัน เวลามันตกวงค์ เราจะไม่รู้เลยว่า ตกวงค์นี้เป็นอย่างไร ถ้ามันรู้ว่าตก วงค์นี้นะ การตกวงค์นี้มันตกไปสู่ความมืดบอด ตกไปสู่ความเป็นมิจาในหัวใจ กิเลสมันพลิกแพลงเอาสติของเราไปอยู่ในอำนาจของมัน เวลาเราทำความสงบของใจ ขนาดไหนก็แล้วแต่ มันจะหายของมันไปโดยที่เราไม่รู้ตัวเลย ถ้ามันมีสติปัญญา ถ้ามัน เข้มแข็งขึ้นมา มันทดสอบนะ เอ๊ะ มันเป็นเพราะเหตุใด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าบอกว่า “ความสุขใดเท่าจิตสงบไม่มี” แล้วอย่างนี้มันเป็นความสงบระงับจริงหรือ เปล่า เวลาพุทธโธหรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิอย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าจิตมันตกวงค์ไป มัน

หายไปเลยนะ มันหายไปเลย แล้วจะหายไปก็ชั่วโมงก็ได้ หายอย่างไรก็ได้ สิ่งนี้เห็นใหม่ ถ้ามันอ่อนหัดมันก็หลงตัวเอง หลงว่าสิ่งนี้เป็นคุณธรรม สิ่งนี้เป็นความสงบระงับ

นี่ไง จิตใจที่มันอ่อนหัด จิตใจที่มันไม่มีชั่วโมงบิณ จิตใจที่ไม่มีประสบการณ์สิ่งใดเลย เวลาทำสิ่งใดนะ เพราะมันลึกลับซับซ้อนซะใหม่ คุณิเวลาเด็กมันใจแตก เด็กมันคิดในแง่ดีเสียงเห็นใหม่ มันจะไปประสาของมัน มันจะไปของมัน คุณิถ้าจิตใจของคิดการพนั้น เขาจะฝืนใจของเขาได้ไหม นี่พูดถึงเขาคิดเห็นใหม่ คำว่าคิดทางโลกเราเห็นแล้วว่าสิ่งนั้นเวลาคนเขาคิด เขาใช้ชีวิตของเขา สัพเพหระไปตามแต่กิเลสมันขับเคลื่อนใจ

แต่คนที่เขามีสติปัญญา เขาเห็นว่าสิ่งนั้นมันไม่สมควรทำเลย สิ่งนั้นนะแควมีสติปัญญามันก็ยับยั้งได้ ทำไมเขายับยั้งของเขาไม่ได้ นี่พูดถึงว่าจิตใจเข้มแข็ง จิตใจอ่อนแอมันแตกต่างกันอย่างนี้ แล้วเวลาจิตใจเราอ่อนแอเห็นใหม่ พอมันตกวงังค์ มันหายเราก็รู้ไม่ได้ เราไม่รู้ไม่ได้ แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้คอยแนะ ก็บอกครูบาอาจารย์ไม่ร่วมมือกับเราเลย เราทำสิ่งใดทำไมผิดไปหมดเลย

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ การประพฤติปฏิบัติใหม่มันก็มีความผิดพลาดเป็นธรรมดา แต่เรานะ คุณิเวลาพระบวชใหม่ ในนวกิเวทเห็นใหม่ พระบวชใหม่ทนได้ยากกับคำสั่งสอน พระบวชใหม่ กิเลสของพระบวชใหม่ ความทุกข์ของพระบวชใหม่ ทนไม่ได้กับการสั่งการสอน เพราะว่าเป็นฆราวาสมาก่อนซะใหม่ เราอยู่ฆราวาสความรู้ความเป็นของเรามันเป็นเรื่องโลกๆ โลกเขาสอนกันเห็นใหม่ เขาก็มีมารยาทสังคัม ยิ่งพ่อแม่สอนลูก ต้องเอาอกเอาใจ เพราะกลัวลูกของเรามันจะคิดต่อต้าน คิดอะไรต่างๆ ร้อยแปดพันเก้า ทีนี้มาบวชพระเห็นใหม่ เวลามาบวชพระมันละเอียดลึกลับซึ่งไปกว่านั้นอีก

สิ่งที่ถูกต้องมันเป็นกาลเทศะใหม่ มันถูกต้องตามธรรมวินัยใหม่ ถ้ามันถูกต้องตามธรรมวินัยแล้วนะ มันยังมีหยาบมีละเอียดเข้าไปในหัวใจใจ ถ้าเราทำเข้าไปมันเป็นอย่างนั้นจริงหรือ? มันเป็นอย่างนั้นจริงหรือ? ประสบการณ์เท่านั้นที่มันจะสอนใจดวงนั้น ถ้ามันไม่มีประสบการณ์นะ เขาว่า “วิทยาศาสตร์” ใจ ในแง่ทฤษฎีมันเป็นอย่างนั้น ในการกระทำของเราในเมื่อสูตรทฤษฎีมันเป็นอย่างนั้น ผลตอบรับมันก็ต้องเป็นอย่างนั้น

ติ

แต่เวลาปฏิบัติไปแล้วไม่เป็นอย่างนั้นหรอก เพราะคำว่าโลกใจ ธรรมละเอียดกว่า โลกก็กลับซับซ้อนนัก โลกเห็นใหม่ ดูทางวิชาการที่เขาทำกันทางวิทยาศาสตร์ที่เขาทดสอบกัน เขาก็ว่าละเอียดลึกซึ้งแล้วนะ ละเอียดลึกซึ้งแต่มันเป็นวัตถุใจ มันเป็นทฤษฎี มันเป็นเรื่องของโลก มันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นโลก มันเป็นกรอบ มันเป็นสิ่งที่พิสูจน์แล้วเป็นอย่างนั้น ทางวิทยาศาสตร์นะ เขาทำทฤษฎีของเขา ใครทดสอบได้ ๒๕ เปอร์เซนต์ที่เข้าใจได้ ถือว่าทฤษฎีนั้นใช้ได้

สิ่งนั้นเป็นโลกใจ แต่เวลาจิตมันพิจารณาของเรา เวลาเราทำความสงบของใจเข้าไป แล้วมันตกหายไปเลยนี่ มันเป็นอย่างไรล่ะ? มันตกวงค์ไปแล้วมันเป็นอะไรล่ะ? แต่เราก็มันเป็นสมาธิ เพราะจิตใจมันอ่อนแอใจ มันก็บอกว่านี่ใจจิตใจมันสงบแล้ว มันสงบแล้วได้อะไรขึ้นมา สงบแล้วมันมีสิ่งใดตอบสนองสิ่งใด สงบแล้วทำอะไรต่อไปล่ะ สงบแล้วก็สงบแล้วอยู่อย่างนั้นใจ พอนั่งแล้วก็ตกวงค์อยู่อย่างนั้นใจ หายไปแล้วหายไปเล่า แล้วก็มาเรียกเรื่องเอาผลของมัน

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาทำแต่ความพอใจของตัวเอง ทำแต่เรื่องกิเลสมัน หลอกหลวง ทำแต่เรื่องโลกๆ แต่เวลาผลของมันจะเอาธรรมะนะ เวลาคุณธรรมะกันปาก เปียกปากและน้ำลายแตกฟองเลย แต่ความเป็นจริงมันมีอะไรตกค้างในใจบ้าง ถ้ามันมีอะไรตกค้างในใจ คนนั้นต้องมีอะไรของมันขึ้นมา นี่ใจ สามเณร ๗ ขวบเห็นพระอรหันต์ได้! สามเณร ๗ ขวบก็เป็นโสดาบัน เป็นสกิทาคามี เป็นอนาคามี เป็นพระอรหันต์ มันยังต้องก้าวเดินต่อไป จิตใจเข้มแข็งแก้ไขในเรื่องของใจเข้าไป ยังไปอีกมหาศาลเลย

เราเห็นใหม่ เราเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นพระเราบวชอย่างน้อยต้อง ๒๐ ปีขึ้นไปถึงจะบวชพระได้ แล้วบวชพระขึ้นไป ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นใหม่ วุฒิภาวะของเราสูงส่งขนาดไหน แล้วถ้าเป็นโยมปฏิบัติมา ปฏิบัติมาก็ปี ปฏิบัติมาห้าแล้วห้าเล่า ปฏิบัติก็นั่งสัพหงกใจใหม่ ปฏิบัติก็เพราะนั่งกันใจใหม่ ถ้ายังไม่ได้ปฏิบัติก็ถือว่าเราไม่ใช่ชาวพุทธ เรายังไม่ได้ปฏิบัติ พอได้นั่งสมาธิแล้ว “ก็นั่งแล้วละ นั่งแล้วก็จะนอนแล้วแหละ” ปฏิบัติให้มันได้กระทำเท่านั้นใจใหม่

นี่ไง ถ้ามันอ่อนหัด ทำแล้วมันได้ประโยชน์สิ่งใดขึ้นมาบ้าง ใจดวงนั้นบ้าง ถ้ามันไม่ได้ประโยชน์กับจิตใจดวงนั้นขึ้นมาบ้าง ทำไมไม่มีสติไม่มีปัญญา ถ้ามีสติมีปัญญาเราต้องแก้ไขสิ แก้ไขขึ้นมาเห็นใหม่ ถ้าเรากำหนดพุทโธให้ชัดๆ เราคนนอนผ่อนอาหารเพื่อตัดทอนกำลังของกิเลส เวลาเราจิตใจเรา เราเท่ากับจิตใจกิเลสนะ กิเลสมันอยู่ในหัวใจของเราใช่ไหม เราทำสิ่งใดสมความปรารถนา ทำสิ่งใดสมความคิด ความคิดสิ่งใด ความปรารถนาสิ่งใด แล้วเราตอบสนองมัน ทำแล้วเรามีความสุข

นี่ไง เราเดินตามกิเลส เราเดินตามอำนาจของมัน เราเดินตามเขาตลอดเลย เราไม่เคยฝืนเลย เราไม่เคยฝืนความพอใจเราเลย เราไม่เคยฝืนกิเลสในใจเราเลย แล้วไหนบอกว่าเราจะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไง เราเห็นโทษของกิเลส เห็นโทษของอวิชชา เห็นโทษของความไม่รู้ที่พาเราเกิดมาตายอยู่ที่นี่ แล้วเรากลับมาเราพบพระพุทธศาสนา เรามีห่มุ่คณะ เราคบบัณฑิตเห็นใหม่ ผู้ที่จะออกจากทุกข์ ผู้ที่พยายามจะฝืนกิเลส แล้วเราได้ฝืนมันหรือยัง ถ้าเราได้ฝืน ถ้ามันทำแล้วมันไม่เป็นมัชฌิมาปฏิบัติ มันไม่เป็นสัมมาทิฐิ มันไม่เป็นความจริง มันไม่เป็นคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจขึ้นมา ทำไมเราไม่ใช่ปัญญา ทำไมเราไม่พลิกแพลงของเราขึ้นมาล่ะ เรามาทบทวนพลิกแพลงใช่ไหม เวลานั่งสมาธิไป เวลาภาวนาไป งานทางโลกเขาแอบเหงื่อต่างน้ำ เขาก็มีความทุกข์ของเขา

คนเราเวลาทำหน้าที่การงานนะ แล้วทุกข์จนเจ็บใจมันบีบคั้นขึ้นมา มันยิ่งกั๊กหนองนะ หัวอกนี้กั๊กหนองเลย แต่ก็ต้องก้มหน้าก้มตาทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จไป นี่พูดถึงงานทางโลกเขา เขายังมีความอดทนมีความมุมานะมีความบากบั่นของเขา แล้วเราปฏิบัติเพื่อจะพ้นจากทุกข์ มันเป็นงานของใจ ถ้ามันเป็นงานของใจเรา จะทำด้วยความมั่งง่ายอย่างนี้หรือ มันต้องมีสติสิ มันต้องมีสติมันต้องมีปัญญาของมัน มันต้องพลิกแพลง หาทางจะเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราให้ได้

ถ้าเราจะเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราให้ได้เห็นใหม่ เราตั้งสติ พอจะนั่งขึ้นมามันก็ง่วงเหงาหาวนอน พอทำอะไรขึ้นมามันก็ไม่ได้อะไรขึ้นมาซักอย่างเลย เราก็ตั้งสติของเรา ฝืนกิเลส ฝืนตัวเรา ฝืนความมั่งง่าย ฝืนความสะดวกสบาย นั่นคือฝืนกิเลส การฝืนกิเลส ถ้าเราฝืนเรา ก็เท่ากับฝืนกิเลส ฝืนกิเลสก็เท่ากับฝืนเรา เพราะกิเลสมันอยู่กับเรา! กิเลสมันเป็นเรา สรรพสิ่งมันเป็นเราไปหมดเลย แต่เวลาประพฤติปฏิบัติไป สมาธิ

เป็นเราหรือเปล่า เราก็ไปอ้างอิงไปหมด มันอ้างอิงสิ่งต่างๆ ไป แล้วมันเป็นความจริงหรือเปล่า

ถ้ามันเป็นความจริง กำหนดพุทธโศกๆ พอจิตมันลงเห็นใหม่ จิตมันลงเป็นสมาธิบ้าง ปัญญาอบรมสมาธิ จิตมันเป็นสมาธิบ้าง ถ้าเป็นสมาธิเห็นใหม่ สมาธิหัวตอหรือ? สมาธิหัวตอก็คือ สมาธิก็คือสมาธิไง สมาธิเป็นสมาธิ พอเป็นสมาธิมันทำอย่างไรต่อไปละ

ถ้าจิตใจอ่อนแอ จิตใจอ่อนหัดนะ มันก็บอกว่า “อ้าว นี่ไง ก็ทำความสงบของใจแล้ว” มีผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ พอจิตมันสงบแล้ว ก็คิดในความสงบนั้น แล้วพอเข้าไปในความสงบนั้นนะ มันไม่มีปัญญา มันก้าวเดินไม่ได้เห็นใหม่ นี่สัมมาทิฐิ สัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิมันคืออะไรละ สัมมาสมาธิถ้าเราก็ทำความสงบของใจขึ้นมาแล้วนะ พอจิตมันลงสงบ มันสัมปยุตไปด้วยปัญญา ปัญญา มันคืออะไรละ เห็นใหม่ปัญญามันเกิดมาจากไหนละ

ถ้าจิตเราเห็นใหม่ จิตเราไม่ลงสมาธิ จิตเรายังทำอะไรไม่ได้เลย แต่เราศึกษาทางปริยัติเห็นใหม่ เราศึกษามาหมด ธรรมะเรารู้มาหมด ธรรมะเราเข้าใจหมด เราแต่งบาลีได้ด้วย เราแต่งบาลีต่างๆ ขึ้นมา แล้วมันเป็นอะไรละ? มันคืออะไร? มันเป็นโลกียะไง มันเป็นเรื่องของกิเลสหมดไง ถ้าจิตมันไม่ลงสู่สมาธินะ ถ้าจิตลงสู่สมาธิ ถ้าเป็นสมาธิหัวตอ สมาธิหัวตอ สมาธิก็คือสมาธิไง แล้วจิตใจมันอ่อนหัด จิตใจมันอ่อนแอ จิตใจมันไม่มีหลักมีเกณฑ์เห็นใหม่ “อ้าว ศีล สมาธิ ปัญญา” ศีลคือความปกติของใจ สมาธิก็ง่ายๆ ก็เป็นสมาธิ ปัญญาก็คือความคิด นี่ก็คือปัญญา” อ่อนแอมก อ่อนหัด ไม่มีประสบการณ์ของใจเลย ใจถ้ามีประสบการณ์มันจะพัฒนาขึ้นมาอย่างไร มีความรู้อย่างนี้หรือจะฆ่ากิเลส มีความรู้อย่างนี้หรือที่เราบอกว่าเรานักปฏิบัติ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับพระอาฬารดาบส อุทกดาบสมาแล้ว สมบัติ ๘ เห็นใหม่ ฤทธิชีไพรในสมัยพุทธกาลเขาทำมาแล้วทั้งนั้น เวลาทำสมาธิได้สมบัติเห็นใหม่ คุณิ คุณเวทัตตินะ เวลาทำฌานสมบัติ ทำฌานโลกีย์ได้เห็นใหม่ เหาะเหินเดินฟ้าได้นะ แปลงตัวเองเป็นงูใหญ่ ไปพันสิริษะอชาตศัตรูก็ทำได้ นี่ไง ทำสมาธิมัน

ก็ทำได้ ถ้าทำสมาธิแล้วมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน มันก็เป็นสมาธิ มันสัมปยุตด้วยปัญญาใหม่? มันสัมปยุตด้วยปัญญา ออกฝึกหัดด้วยปัญญาใหม่ นี่พูดถึงทำสมาธินะ

ถ้าสมาธิที่มีฤทธิ์มีเดช สมาธิที่เป็นฉานโลกีย์นะ แล้วถ้าสมาธิหัวต่อละ สมาธิก็คือสมาธิไง แล้วพอทำสมาธิแล้ว โดยความอ่อนหัดไง “อ้าว คิด สมาธิ ปัญญา เดี่ยว ปัญญามันก็จะมาเองไง” เวลาคนบอก “เดี๋ยวปัญญาก็จะเกิด คิด สมาธิ แล้วปัญญา” อีกร้อยชาติก็ไม่เกิด ถ้าสมาธิไม่สัมปยุตด้วยปัญญา

ถ้าสมาธิสัมปยุตด้วยปัญญามันเป็นอย่างไรวะ? ทำความสงบของใจเห็นใหม่ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิเป็นสมาธิมันมีสติปัญญานะ มันจะรู้ค้นหาเหตุหาผล ถ้ามันรู้ค้นหาเหตุหาผล อย่างนี้ปัญญามันจะออกก้าวเดิน ถ้ามีสมาธิเวลาเกิดปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธินะ มันละเอียดลึกซึ้ง แล้วเวลาปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ เวลาใครประพฤติปฏิบัติมันตื่นเต็นนะ มันตื่นเต็นมันแทงหัวใจมาก ถ้ามันสัมปยุตไปด้วยปัญญา

นี่พูดถึงเห็นใหม่ สิ่งที่ว่าสามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์ เริ่มต้นพื้นฐานเขาเดินมาจากตรงนี้ ถ้าจิตมันมีกำลัง จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา เวลามันทำงานของมันขึ้นมาเห็นใหม่ มันจะเป็นการทำงานในพุทธศาสนา พุทธศาสนานะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธมาจากเจ้าลัทธิต่างๆ เห็นใหม่ สิ่งที่ทำสมาธิกันเห็นใหม่ มันเป็นสมาธิหัวต่อ! สมาธิคือสมาธิไง มันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา

ถ้ามันจะสัมปยุตด้วยปัญญา นี่สัมมาสมาธิมันจะสัมปยุตด้วยปัญญา พอปัญญามันเกิดขึ้น มันจะรักษาสมาธิให้การทำสมาธิได้ง่ายขึ้น ถ้าทำสมาธิหัวต่อนะ พอเป็นสมาธินะ สมาธิก็คือสมาธิ เราทำอย่างไรจับต้นชนปลายไม่ถูกนะ แต่ถ้าเราทำสมาธิโดยที่ว่ามันมีจรดนิสัยแล้วเรารักษานะ มันก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้น แล้วมีความหลงผิด! หลงผิดว่าสมาธิมันเป็นมรรคผลนิพพาน ถ้าสมาธิเป็นมรรคผลนิพพาน พลังงานมันก็เป็นมรรคผลนิพพาน

สมาธิก็เป็นพลังงานของจิตนะ ถ้ามันมีปัญหาขึ้นมาเห็นใหม่ ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากจิต มันเป็นภวานามยปัญญา ถ้าเป็นภวานามยปัญญา มันเป็นโลกุตตรปัญญา โลภียปัญญากับโลกุตตรปัญญา ปัญญาเหนือโลกใจ ปัญญาเหนือ

กองสังขาร เหนือความคิดความปรุงความแต่งของเราไป เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกปัญญาในพุทธศาสนา ปัญญาที่รอบรู้ในกองสังขาร เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานนะ “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด” สังขารความคิด ความปรุง ความแต่ง และสังขารร่างกาย

ถ้าเรามีสติปัญญาแล้วเราพิจารณาสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง แล้วพิจารณาร่างกายเรา ด้วยความไม่ประมาท ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความไม่อ่อนแอ เราจะจับต้นชนปลายได้ เราจะเริ่มต้นก้าวเดินไปในความถูกต้อง ถ้าก้าวเดินไปในความถูกต้อง มันก้าวเดินไปอย่างไร ถ้ามันก้าวเดินไปเห็นใหม่ คนเรามันจะก้าวเดินไปในความถูกต้อง มันมีเหตุมีผล มีสิ่งรองรับในกิจจกฏ ในเรื่องหัวใจที่มันก้าวเดินนะ ถ้ามันก้าวเดินเห็นใหม่ มันต้องมีความเข้มแข็ง แล้วมีประสบการณ์

พอจิตมีประสบการณ์นะ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา คนประพฤติปฏิบัตินะ เริ่มต้นทำความสงบของใจมันก็ตกวงค์ มันก็เข้าไปแช่อยู่อย่างนั้นในสมาธิห้วงตอ มันเป็นคน! เป็นมากเป็นน้อย ถ้ามันเป็นมาก เว้นไว้แต่ขีปนาคัญญา ขีปนาคัญญานี้เขาสร้างบุญกุศลมามาก ฟังพระพุทธเจ้าเทศน์คนเดียวเป็นพระอรหันต์เลย แต่ความที่เป็นพระอรหันต์นั้นมันก็ต้องสัมปยุตด้วยมรรค ๘ งานชอบ เพียรชอบ มันต้องสัมปยุตกัน ไม่มีพระอรหันต์องค์ใด ไม่มีโศคาบัน สกิทาคา อนาคา ผลอันใดที่ไม่สัมปยุตไปด้วยมรรค ๘ เป็นไปไม่ได้!

ถ้าจิตดวงไหนมันสัมปยุตด้วยมรรค ๘ ที่มันเข้าไปชำระกิเลสแล้ว มันจะไปคัดค้านกับสิ่งที่ตัวเองเป็นได้อย่างไร ในเมื่อจิตที่มันเป็นมันสัมปยุตด้วยมรรค ๘ ขึ้นไปที่มันรู้ว่ามรรค ๘ มันคืออะไร มันก็คือสมาธิชอบ สติชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ ความชอบธรรมของมัน ถ้าความชอบธรรมของมันเกิดขึ้น ความชอบธรรมของจิตที่การภาวนาเกิดขึ้น เวลาจิตมันสัมปยุตมรรคสามัคคีเกิดขึ้น ชำระกิเลสแล้ว สิ่งนี้มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตสิทธินิโคของใจดวงนั้น ถ้าเป็นของใจดวงนั้นมันจะปฏิเสธเรื่องความสงบของใจใหม่ จะปฏิเสธเรื่องสติ เรื่องปัญญาใหม่ มันเป็นไปไม่ได้หรอก!

แต่ถ้าจิตใจมันอ่อนหัด! ธรรมะอ่อนหัด! ธรรมะอ่อนหัดมันไม่มีผลอะไรเกิดขึ้นจากหัวใจ เห็นใหม่คูลี เวลาทำความสงบของใจมันก็ตกวงค์ไปซะ หายหมดเลย เวลาทำ

สมาธิเห็นใหม่ ก็เป็นสมาธิหัวตอขึ้นมาอีก แล้วเวลาจิตมันออกเพราะมันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา มันไม่ก้าวเดินด้วยปัญญา มันไม่สัมปยุตด้วยปัญญามันก็ใช้ตรรกะเห็นใหม่ มันเป็นความสมมุติใจ มันเป็นสัญญา สมมุติโลก สมมุติธรรม สมมุติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วอธิบายไปด้วยปัญญาของกิเลสใจ

สติปัญญา คุณิ คุณาทางวิชาการเห็นใหม่ คุณที่ไม่เอาไหน แต่เขาใช้ปัญญาของเขาได้คล่องแคล่วเหมือนพวก ๑๘ มงกุฏ มันพูดได้ร้อยแปดพันเก้า มันพูดเอาถึงหลับนะ เวลามันพูดนี่ถึงหลับเลย ฉะนั้นถ้าเอาความรู้อย่างนั้นมาอธิบายธรรมะ มันก็เป็นสมมุติใจ เพราะอะไร เพราะจิตมันไม่สัมปยุต จิตมันไม่มีความสงบของใจแล้วสัมปยุตด้วยปัญญาด้วยมรรค ๘ ที่มันจะก้าวเดินออกไป แต่จิตปกาภิกญาผู้ที่ตรัสรู้ง่าย ตรัสรู้ง่ายเพราะเขาได้สร้างบุญญาธิการของเขามา เวลาฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็สัมปยุตด้วยมรรค ๘ นี้แหละ

แล้วจิตที่มันสัมปยุตด้วยมรรค ๘ มันจะปฏิเสธการกระทำความเป็นไป ความเป็นจริงของจิตได้อย่างไร ความเป็นไปของอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์ เหตุที่เกิด ทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ถ้าทุกข์มันดับ วิธีการดับทุกข์มันทำอย่างไร จิตปกาภิกญา หรือเนยยสัตว์ที่เราจะก้าวเดินกันอยู่นี้ มันก็ต้องอาศัยมรรค ๘ นี้แหละ

ทุกข์ เหตุที่เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ถ้าวิธีการมันถูกต้องมันก็เป็นความจริง ถ้าวิธีการมันไม่ถูกต้องเห็นใหม่ ไม่ถูกต้องเพราะอะไร ถูกต้องและไม่ถูกต้องมันอยู่ที่ดวงจิตนั้น เพราะดวงจิตนั้นเวลาพิจารณาเข้าไปแล้ว มรรคสามัคคี เวลามันรวมตัวแล้วมันสมุจเฉทปหาน จิตดวงนั้นก็ได้ประโยชน์ ก็เข้าใจตามข้อเท็จจริงอันนั้น

แต่ของเราละ ของเรามันอ่อนหัด! พออ่อนหัดขึ้นมา ชิงสุกก่อนห้าม! ขายก่อนซื้อ! แล้วเราก็จินตนาการของเราไป มันก็เลยเป็นเรื่องโลกๆ หมดเห็นใหม่

ธรรมะอ่อนหัดใจ ไม่มีชั่วโมงบิน! ไม่มีประสพการณ์! ไม่มีสิ่งใดๆ เป็นข้อเท็จจริงเลย แต่พูดธรรมะปากเปียกปากแฉะ!

แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาะ ความจริงก็คือความจริง ความจริงอยู่ที่ไหนมันก็คือความจริง ถ้าเป็นความจริงเห็นใหม่ ถ้าจิตมันสงบ สัมผัสด้วยปัญญา ปัญญามันจะออกก้าวเดิน

การที่เราฝึกหัดเห็นใหม่ ถ้าจิตมันสงบแล้วเราต้องฝึกหัดสัมผัสด้วยปัญญา พอมีปัญญาขึ้นมา พลังงาน ถ้าไม่มีใครควบคุมมันคุณแลมัน พลังงานก็คือพลังงาน จิตที่เป็นสมาธิหัวตอมันก็เป็นสมาธิอยู่อย่างนั้น แต่ถ้ามันสัมผัสด้วยปัญญาเห็นใหม่มันออกหาปัญญาเป็นตัวทำให้สัมมาสมาธิให้จิตนี้ออกหรือค้นออกหา ออกหาอะไร ออกหาตัวตนใจ ออกหาสิ่งที่เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากในใจของเรานี้ใจ

สิ่งที่ว่าเราอยากจะทำประพฤติกฎปฏิบัติกันอยู่นี้ เราอยากฆ่ากิเลสกันอยู่นี้เห็นใหม่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันจู่โจมมันทำลายเราอยู่ตลอดเวลาเลย แต่ถ้าไม่มีสติปัญญาเราก็พอใจกับมัน เราก็เป็นเหยื่อของมัน เราก็ตอบสนองมันมาตลอดไม่รู้ก็ภพก็ชาติ แต่พอจิตมันสงบขึ้นมา ออกหา ถ้าออกหา มันก็จับอารมณ์ความรู้สึกของเราได้ ถ้ามันจับอารมณ์ความรู้สึกของเราได้นะ มันก็สลัดใจนะ ก็เราเองทำลายเราเอง ก็วิชาของเราเนี่ยแหละมันทำลายเรา ไม่มีใครทำร้ายเราเลย ก็จิตใจของเรามันทำร้ายเราเอง เพราะเราหลงในตัวเอง เราหลงในความคิดหลงในความรู้สึกของเราเอง เราถึงได้จนตรอกจนมุมกับชีวิตของเราเนี่ยใจ

แต่ถ้าเรามีปัญญาเราเริ่มจับ พอมันจับได้เห็นใหม่ จับรูป รส กลิ่น เสียง จับอาการของใจ ใจจับอาการของใจ พิจารณาภายใน เห็นกายโดยเป็นนิมิต เห็นกายโดยปัญญา เห็นกายโดยปัญญาเพราะมันไม่เห็นภาพนิมิต แต่มันเปรียบเทียบได้ด้วยปัญญา ว่าร่างกายนี้มันดำเนินการอย่างไร ตั้งสเปิร์ม ตั้งแต่ไข่ ตั้งแต่ปฏิสนธิจิต ตั้งแต่เป็นน้ำมันใส น้ำมันขึ้น ออกมาเป็นตัวอ่อนอยู่ในครรภ์ กว่าจะคลอดออกมา กว่าจะโตมา ก็ไอ้จิตดวงนี้ ไขปัญญาใคร่ครวญไป มันสลัดสังเวชนะ สลัดสังเวชนะเพราะซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ อยู่อย่างนี้หรือ

นี่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าในภพชาติที่เป็นมนุษย์นะ แล้วภพชาติที่ไม่เป็นมนุษย์ละ บุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกอดีตชาติไปไม่มีต้นไม่มีปลาย ระลึกไปนี่ไม่มีที่สิ้นสุด โดยจิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจิตของเรากับจิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหมือนกันไหม โดยสถานะจิตเหมือนกัน แต่โดยอำนาจาจาสนาบาารมี

ไม่เหมือนกัน เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างบุญกุศลมากกว่าเรา อานาจาสนาบารมีเหลือล้น! แต่จิตก็คือจิต!

จิตก็คือจิต! จิตดวงหนึ่งก็คือจิตดวงหนึ่ง เวียนตายเวียนเกิดเหมือนกัน ถ้าเวียนตายเวียนเกิด นี่ยืนยัน ยืนยันด้วยปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุปเพณิวาสนาสติญาณ รื้ออดีตชาติไม่มีวันสิ้นสุด เวลามันเกิดมันตาย มันเกิดตายซ้ำตาย ซากอยู่เนี่ย มันจะเอาอีกรอบหนึ่งหรือ ถ้าจะไม่เอาอีกรอบหนึ่ง.. “ชีวิตนี้ทุกข์ไหม?” อ้าว ชีวิตนี้ทุกข์ก็เป็นความจริง ชีวิตนี้ทุกข์นะ เกิดมานี้ทุกข์ แม้แต่หายใจก็เหนื่อย นั่งอยู่นี่นะ พอแก่เฒ่าขึ้นมา โอคโอยทั้งนั้น ลูกก็เจ็บ ลูกก็ปวด มันก็จะมาซ้ำอยู่อย่างนี้

แล้วสิ่งที่มีความสุขในชีวิตละ มันก็เขี่ยต่อเท่านั้นเอง คัดกันไป หมายกันไป เมื่อนั้นจะดี เมื่อนี้จะดี มันก็ลากชีวิตนี้ให้หมดไป เข้าโลงศพแล้วยังดีไม่พอเลย เมื่อนั้นจะดีอยู่อย่างนั้น

นี่พูดถึงเวลาเราตามความคิดไป แต่พอเรามีสติปัญญาเห็นใหม่ มันไม่ปฏิเสธหรอก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับครูบาอาจารย์ของเราะ ไม่ปฏิเสธเรื่องโลก ไม่ปฏิเสธ.. ธรรมะเกิดจากโลกนี้แหละ ธรรมะเกิดจากใจนี้แหละ เราก็เกิดมาจากโลกไซ้ใหม่ เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ไซ้ใหม่ คนใดบ้างไม่มีพ่อไม่มีแม่ คนเกิดมาจากโลกทั้งนั้น นี่ไม่ปฏิเสธโลกไฉ

พอไม่ปฏิเสธโลก พอเราเกิดกับโลกแล้วเราจะอยู่กับโลก อยู่กับเขาจนสิ้นอายุขัย ไปอีกชาติหนึ่ง หรือเราอยู่กับโลก แล้วเราประพฤติปฏิบัติของเราด้วย เราหาทางออกของเราด้วยนะ ธรรมะมันเกิดจากโลกนี้แหละ โลกคืออะไร? โลกคือโลกทัศน์ โลกคือหมู่สัตว์ จิตหนึ่ง! โลกหนึ่ง! เวลาเกิดนะ เกิดในกามภพ รูปภพ อรูปภพ จิตมันก็เกิดในโลกนี้แหละ มันก็เวียนตายเวียนเกิดนี้แหละ แต่ถ้าเกิดในโลกแล้วยึดว่ามันไม่มีทางออก มันไปไหนไม่ได้ มันเกิดมาในโลกมันก็ต้องตายอยู่กับโลกนี้ แล้วก็ประกอบสัมมาอาชีพะทำแต่คุณงามความดีกันไป แล้วเราจะเป็นพระอรหันต์ไปข้างหน้า

จะทำคุณงามความดีขนาดไหน ถ้าไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ ไม่มีทาง...

จะสร้างบุญกุศลมากสูงส่งจนฟุ้งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เดียวเป็นพระอรหันต์ อันนั้นก็ต้องสร้างมาทั้งนั้น ขณะฟังมันก็เป็นจริง ขณะฟังจิตมันก็มีรรคสามัคคีมันต้องรวมตัวขึ้นมา ทำสมุจเฉทปหานขึ้นมา มันเป็นพระอรหันต์ได้ นี่ใจจะเป็นพระอรหันต์ก็ต้องสร้างมา คุณ อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เห็นไหม จิตใจถึงเข้มแข็ง

สามเณรอายุ ๗ ขวบเขาทำของเขาได้อย่างไร ในเมื่ออายุ ๗ ขวบ แต่เขาด้วยความเข้มแข็ง ด้วยจิตวิญญูณที่เข้มแข็ง ด้วยจิตใจที่เด็ดเดี่ยว แล้วพิจารณาแก้ไขย้อนกลับมา ฉะนั้นเอาคติเป็นตัวอย่างสิ! เอาคติเป็นตัวอย่างว่า แม้แต่เด็กอายุ ๗ ขวบเขาก็ทำได้! แต่การทำได้นั้นเขาสร้างบุญญาบารมีมามาก! เขาถึงมีความเข้มแข็ง เขาถึงได้คิดเรื่องละเอียดลึกซึ้งอย่างนี้ได้ ของเรานี้เราบอกว่าเรามีปัญญาทั้งนั้น แต่ความละเอียดลึกซึ้ง สิ่งทีลึกซึ้งอย่างนี้ ลึกซึ้งตรงไหน ลึกซึ้งทางโลกใช้ไหม

ทางโลกเขา เขาจะคดจะโกง เขาวางแผน ๓ ชั้น ๔ ชั้น จะลึกซึ้งอย่างนั้นหรือ ลึกซึ้งอย่างนั้นมันลึกซึ้งแบบโลกๆ ลึกซึ้งแบบกลอุบาย แต่ลึกซึ้งของหัวใจ ทำอย่างไรจะเอาจิตของเราไว้ในอำนาจของเรา คุณ พลังงานถ้าเราไม่สะสม พลังงานมันจะเกิดพลังงานขึ้นมาได้อย่างไร จิตมันส่งออกตลอด จิตพลังงานมันส่งออกตลอด มันไปของมันตลอด คำว่าลึกซึ้งเราจะดูแลรักษาจิตของเราอย่างไร ถ้าเราดูแลรักษาจิตของเราเห็นไหม เราใช้สติปัญญาขบขึงได้หมด มันจะรุนแรงขนาดไหนก็ขบขึงได้

ถ้าใครเคยขบขึงได้ ใครเคยเห็นผลของมัน มันจะเต็มใจทำ เต็มใจทำนะ งานนี้คืองานของเรา งานของโลกหาบเหงื่อต่างน้ำเขาช่วยเหลือเจือจานกันได้ แต่งานของเรา เราต้องทำของเราเอง ประสบการณ์ของจิตนะ เวลานั่งสมาธิปวดหลังปวดเอวใครเป็นคนปวดกับเรา ก็เราทั้งนั้น ไม่มีใครปวดแทนใคร มีแต่ปลอบประโลมกัน ทนเอาๆ สู้กับเวทนา สู้กับมันให้ได้ ใครจะปวดแทนใคร

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งทีจิตจะทำ มันประสบการณ์ของมัน ถ้ามันทำของมันขึ้นมาเห็นไหม มันจะทำให้จิตใจนี้เข้มแข็ง ถ้าจิตใจนี้เข้มแข็ง พอจิตมันได้สัมผัส ความสงบความร่มเย็นเห็นไหม เราก็ทำได้ พอเราทำได้ครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ มันก็เกิดขึ้นมาได้ด้วยการกระทำของเรา เราต้องหาอุบายวิธีการของเรา ถ้าจิตมันสงบนะ ถ้าตกท้วงค์เราก็แก้ไข ถ้า

ตกหวังคั้นะ มันหายไปโดยขาดสติ ใช้ไม่ได้ ถ้ามันหายไปนะ แต่ส่วนใหญ่แล้วคนที่หายไปทีจิตอ่อนแอนะ “โอ้โฮ มันเป็นสมาธิ โอ้โฮ มันมีความรุ่มเย็นนะ”

เอาสติติดกันไ้ ว่านั่นตกหวังคั้นี่หนึ่งก็ชั่วโงม มันหายไปก็ชั่วโงม เอาสิ่งนั้นมาทวงมรรคทวงผล แล้วมันเป็นความจริงได้ไหม นี้เวลาคนอ่อนแอเห็นใหม่

เราค้าขายนะ เราค้าขายทำธุรกิจการค้า เวลาเราส่งสินค้าไป เขาให้เงินปลอมเรามาให้เงินที่ไม่ใช่เงินที่องตลาด เราได้มาเราเอาไปใช้ประโยชน์ต่อได้ไหม แสดงว่าเราโดนหลอโกง เราส่งสินค้าไป แต่เขาให้กระดาษเปล่า เขาว่าเป็นเงินเป็นทอง แล้วเราเอามาใช้ในองตลาดไม่ได้ จิตที่ตกหวังคั้นี่เป็นเหมือนกัน ในเมื่อมันตกหวังคั้นี่ไป พอตกหวังคั้นี่ไป มันไม่มีสิ่งใดตอบแทนเลย มันเป็นพรหมลูกฟัก ถ้าเป็นโทษก็โทษว่าเป็นพรหมลูกฟัก มันจะได้อะไรตอบแทนมา

นี้ในเวลาจิตตกหวังคั้นี่ เหมือนกับกิเลสมันหลอกลวง กิเลสมันหลอฉล มันทำให้เราไม่ได้ผลประโยชน์ แล้วเราจะแก้ไขอย่างไร ถ้าเราแก้ไขเห็นใหม่ เราต้องตั้งสติของเรา ถ้ากำหนดพุทโธอย่างให้ขาดตอน อย่าให้พุทโธขาดช่วงให้จิตมันวูบได้ ถ้าใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็พยายามตั้งสติไว้ ถ้ามันจะวูบลง มันเคยวูบลง เวลามันวูบหายไป เราอยู่ถ้ามันวูบหายไปแล้วนี่มันเป็นพรหมลูกฟัก มันเป็นหวังคั้นี่แล้ว มันไม่เป็นประโยชน์สิ่งใดแล้ว เราก็ต้องรั้งไว้ด้วยความตั้งใจว่า เราไม่ต้องการสมาธิ ไม่ต้องการสิ่งใดเลย เพื่อต่อรองกับกิเลส เพราะกิเลสมันบอกว่า เราต้องทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบก็ต้องลงช่องนี้ ลงแบบนี้ มันถึงจะไปสู่ความสงบ

แล้วช่องนี้เราเคยลง เคยตกหวังคั้นี่มาซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกระดานนี้เป็นมันนะ ไหลลื่นกันจนสิ่งนี้ไหลลงไปกันจนเคยตัว เราก็ต้องตั้งกติกาค้นขึ้นมาว่า ใช้อุบายว่า เราจะไม่เอาสมาธิ เราจะเอาความชัดเจนของเรา แล้วเราหาทางของเราแก้ไข พอแก้ไขขึ้นมา ถ้ามันสงบโดยปกติ มันก็สงบเข้ามาโดยธรรมดา ถ้ามันสงบโดยที่จิตของคนมีอำนาจาจนาศนาคีคคะนอง มันก็จะตกวูบ จะวูบขนาดไหนมันก็มีสติพร้อม ไม่ใช่วูบแล้วหายไปเลย วูบแล้วหายไปเลย หายไปนั่นคือมันหายไปแล้ว นั่นนะลงหวังคั้นี่ไปแล้ว นั่นนะธรรมะอ่อนหัดอ่อนแอมาก! อ่อนหัดมาก! ยังไม่ได้เริ่มต้นสิ่งใดเลย

เขาจะแข่งขันกีฬาเขาต้องมีจุดเริ่มต้น รถจะแข่งขันเขาต้องปล่อยออกจากจุดสตาร์ท นี่ไม่มีอะไรเลย! หายไปเลย! แล้วบอกว่าสิ่งนี้เป็นมรรคๆ มีความสงบของใจ เพราะมันอ่อนหัด แม้แต่จุดเริ่มต้นจุดสตาร์ทยังหาตัวเองไม่เจอ แล้วบอกว่าสิ่งนี้เป็นความสงบของใจนะ สิ่งนี้เป็นมรรคเป็นผลนะ สิ่งนี้คือปัญญานะ เนี่ยธรรมะอ่อนหัดโดยจิตใจที่อ่อนแอ!

แต่ถ้าเรามีประสบการณ์ของเราเห็นใหม่ เรากำหนดไว้ พุทโธไว้ๆ พยายามแก้ไขของเรา หาทงออกให้ได้ ถ้าหาทางออกได้เห็นใหม่ พุทโธๆ ถ้ามันสงบมันก็สงบเข้ามาโดยปกติ พอมันสงบเข้ามาเห็นใหม่ พอมันคลายออกมาเราก็ฝึกใช้ปัญญา ใช้ปัญญาเห็นใหม่ ถ้ามีความสงบอย่างนี้ เรามีสติพร้อม เรามีความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา แต่เวลามันตกภวังค์ไป มันหายไปเลย แล้วการตกภวังค์นี้มันเคยใจ ใจมันเคยเป็นมันจะลงช่องนั้น ถ้าลงช่องนั้น เวลาลงช่องนั้นแทบไม่ต้องทำอะไรเลยนะ ตั้งกำหนดไว้เฉยๆ มันไปแล้ว.. ถ้าไปแล้วนะ มันก็หายไปหลายๆ ชั่วโมง แล้วกลับมาเสียใจใหม่ คอตกใหม่

ความเสียใจเพราะเราโดนกิเลสขี้โกงอีกแล้ว เขาส่งสินค้าไป เขาได้ผลตอบสนองมาด้วยเศษกระดาษ เพราะไม่ใช่เงินแท้ เพราะเขาโดนขี้โกง แต่ถ้าเราลงภวังค์ไป เราทำแล้วเราโดนกิเลสขี้โกง คนขี้โกงก็คือกิเลสของเรา คนขี้โกงก็คือความขี้ฉ้อฉลในใจของเรา แล้วเราจะไปแก้ไขที่ไหน เราถึงจะต้องตั้งสติเห็นใหม่ ตั้งสติแล้วหาเหตุหาผล แล้วแก้ไขของเราไป จะอดนอนจะผ่อนอาหาร จะหาช่องทางไหนก็แล้วแต่ เพราะว่าถ้าผ่อนอาหาร ในเมื่อร่างกายในเมื่อมันไม่มีพลังงานเหลือใช้ ในเมื่อร่างกายมันไม่มีความสุขสงบระงับของมัน มันหิวมันโหยมันตกภวังค์ไม่ได้หรอก

คนเรารู้มนำสำราญมันก็ออกเร่ร้อน แต่คนเรานะมันหิวมันโหย หิวโหยนี้มันหิวโหยเพราะเราพอใจ มันไม่ใช่หิวโหยเพราะเราไม่มี เราหิวโหยเพราะเราจะตัดหลังกิเลส เราจะตัดหลังสิ่งที่ว่า มันกินอิ่มนอนอุ่นแล้วมันก็พากันไปนอนจมกันอยู่ในภวังค์นั้น ฉะนั้นเราจะไม่ให้มันกิน เราจะตัดหลังมัน ถ้าเราตัดหลังมันเห็นใหม่ เราตั้งสติไว้แล้วกำหนดพุทโธไว้ ถ้ามันลงสงบธรรมดาก็สงบ ถ้าสงบแล้วมันมีอาการที่ว่า จะวูบลงอะไรลงเราตั้งสติไว้ แก้ไขของเราไป มันต้องแก้ไขได้

พอแก้ได้นะ เรามาเปรียบเทียบด้วยปัญญาใคร่ครวญเห็นใหม่ ใคร่ครวญว่าสิ่งที่ผิด สิ่งที่ถูก พอสิ่งที่ถูกขึ้นมามันก็มีสติปัญญา การฝึกหัดด้วยสติปัญญา แล้วก็เห็นโทษของการที่ไม่ได้ใช้ปัญญา เห็นโทษของการทำแบบซื่อป้อ เห็นโทษของการทำตามๆ กัน นี่ก็ฝึกให้จิตใจนี้เข้มแข็ง ฝึกให้หัวใจเห็นความถูกต้องความผิด ถ้าหัวใจมันเห็นความถูกต้องความผิด มันได้ขะแยง มันได้เห็นภัย พอได้เห็นภัยนะ

แต่เพราะเราประมาทกัน เราทำสิ่งใดนะ “นั่นก็เป็นธรรม นี่ก็เป็นธรรม” เป็นธรรมนี้มันเป็นธรรมที่ชื่อ ชื่อที่เราศึกษามานี้มันชื่อธรรมะทั้งนั้น ชื่อสติ ชื่อสมาธิ ชื่อปัญญา ชื่อการชำระล้างกิเลส ชื่อของขั้นตอน ได้มาแต่ชื่อ! ได้มาแต่ชื่อเห็นใหม่ มันก็เป็นสมมุติ! สมมุติของจิต มันสมมุติขึ้นมาแล้วก็มาคุยกัน พอคุยกันก็เอาสิ่งนั้นมาอ้างอิงกัน

แต่ครูบาอาจารย์ของเราท่านรู้นะ พอท่านรู้ขึ้นมา เด็กฝึกหัดใหม่ท่านก็จะปล่อยเด็กฝึกหัดใหม่ เราจะคาดหวังเอากับเด็กฝึกหัดใหม่ให้ทำอะไรประสบความสำเร็จหมด มันเป็นไปได้หรือไม่ได้ออก

จิตฝึกหัดใหม่! มันต้องมีความผิดพลาดเป็นธรรมดา

แต่ความผิดพลาดถ้าเราเชื่อ แล้วเราทำของเราจนมันเคยชิน ความผิดพลาดนั้นจะทำให้หัวใจเราอ่อนหัดอ่อนแอไปตลอด เพราะมันได้ประสบการณ์แต่ความผิดพลาด! มันได้ประสบการณ์แต่ความนอนจมกับใจ! มันไม่ได้ประสบการณ์ตามความเป็นจริง!

ถ้ามันไม่ได้ประสบการณ์ตามความเป็นจริงเห็นใหม่ แล้วทำอย่างไรถึงจะเป็นประสบการณ์ตามความเป็นจริงล่ะ ถ้าเป็นประสบการณ์ตามความเป็นจริง มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันตภิภูฏิกโก ถ้าตกวงค์มันหายไปเลย เพราะออกมาแล้ว รู้สึกสะอึกตื่นมา มันขาดวรรคขาดตอน จิตไม่ต่อเนื่อง

แต่ถ้ามันเป็นสมาธิ จิตจะไม่มีการเว้นวรรค ถ้าพุทโธมันก็จะมีความต่อเนื่องไป พุทโธๆ จนพุทโธไม่ได้ พุทโธไม่ได้เห็นใหม่ ตอนพุทโธอยู่ทำไมมันพุทโธได้ล่ะ มันพุทโธได้เพราะมันอารมณ์สัญญาเห็นใหม่ สัญญาอารมณ์กับจิตมันเป็นสอง จิตคือตัวพลังงาน แต่ความคิดมันเกิดจากจิต มันพุทโธๆ เห็นใหม่ มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันเป็น

เรื่องโลกๆ นี่แหละ สัญชาตญาณของมนุษย์นี่แหละ สัญชาตญาณของการสื่อสารกัน พุทโธๆ มันก็รู้ของมันเห็นใหม่ เวลามันละเอียดเข้าไป ละเอียดจากสิ่งที่สัญชาตญาณ จากจิต มันจะรวมเป็นหนึ่งเดียว

พอเป็นหนึ่งเดียว พลังงานพอมันนึกคิดขึ้นมาเห็นใหม่ มันเป็นความคิด มันคิดได้ แต่พอความคิดมันทะลุเข้าไปถึงตัวจิต มันปล่อยขั้น ๕ ออกมาที่จิต มันพุทโธไม่ได้เลย ถ้ามันพุทโธไม่ได้ แล้วมันเข้าไปได้อย่างไร ก็มันเข้าไปกับคำบริกรรมไง ถ้ามันเข้าไปกับ คำบริกรรม มันไม่มีเวณวรรคใจ มันไม่มีสิ่งใดหายไปไง มันเริ่มต้นตั้งแต่ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ จน ๑๐๐ จน ๑,๐๐๐ จน ๑๐๐,๐๐๐ จน ๑,๐๐๐,๐๐๐ มันนับไปตลอดไม่มีช่วงเวณวรรค ถ้า มีช่วงเวณวรรค นั่นละมันจะลงวัฏจักรแล้วละ

แต่เวลาพุทโธไป.. พุทโธไป.. จนจิตมันละเอียดขึ้นไปเห็นใหม่ ไม่มีช่วงเวณ วรรค แล้วจิตมันพยายามจะนึก ตั้งแต่ ๑ ถึง ๑๐๐ แล้วพอ ๑๐๑ ๑๐๒ ไป มันเริ่มละเอียด ขึ้น แล้วพอพุทโธต่อไป มันพุทโธไม่ได้ มันพุทโธไม่ได้เพราะมันละเอียดเข้ามาจนเป็น อันเดียวกัน พออันเดียวกันเห็นใหม่ จิตมันเป็นสัมมาสมาธิใจ เป็นอันเดียวกันเห็นใหม่ มันนึกไม่ได้หรอก ถ้ามันนึกไม่ได้ นี่ไงเข้าถึงอัปนาสมาธิ

แล้วพอมันคายตัวออกเห็นใหม่ จิตเราลงสมาธิ สักแต่ว่าหมดเลย เวลามันคาย ออก เรารับรู้ถึงแรงกระทบ ถ้าจิตเห็นใหม่ ขณิกะสมาธิ อุปจารสมาธิมันยังรับรู้ได้ จิตมัน สงบเข้ามา แต่มันยังรับรู้เสียง เพราะความคิดอย่างนี้ยังมีอยู่ พอมือของมันเกิดจากอะไร เกิด จากพลังงานของจิต จิตที่สัมปยุตด้วยปัญญา มันก็ออกรู้หรือออกพิจารณาได้ แต่เราพุท โธต่อเนื่องเข้าไปถึงอัปนา เข้าไปถึงสักแต่ว่า นึกไม่ได้ พอนึกไม่ได้แต่มันก็มีสติตามมา ตลอดเห็นใหม่ มันไม่มีขาดวรรคขาดตอนเห็นใหม่

สิ่งที่ไม่ขาดวรรคขาดตอน ความจริงมันเป็นแบบนี้! ถ้าความจริงมันเป็นแบบนี้ ใครทำได้ ใครปฏิบัติได้มันก็เป็นความจริง ความจริงมีหนึ่งเดียว ความจริงเหมือนกัน ความจริงไม่มีสองหรอก ความจริงของเอ็งกับของข้ามันต้องคนหนึ่งผิคนั่นอน ถ้าความ จริงคือความจริง ถ้าลงสมาธิตามความเป็นจริงนะ

แล้วถ้าลงสมาธิแล้วถ้าเราคิดในสมาธิ นี่สมาธิห้าวต่อ ไม่เป็นสัมมาสมาธิ ถ้าเป็น สัมมาสมาธิ มันฝึกหัดปัญญา ปัญญามันจะออกรู้แล้ว ออกก้าวเดินแล้ว ถ้าปัญญามันออก

เดินเห็นไหม มันก้าวเดินไปในอะไร มันก้าวเดินไปในสติปัญญา ๔ ถ้ามันก้าวเดินไปในสติปัญญา ๔ สติปัญญา ๔ มันเป็นโทษนักหรือถึงต้องก้าวเดินไปในสติปัญญา ๔

กาย เวทนา จิต ธรรม ไม่ใช่กิเลส! สรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดเป็นกิเลสเลย รูปอันวิจิตรก็ไม่ใช่กิเลส ตัณหาความทะยานอยากของคนต่างหากเป็นกิเลส! รูปอันวิจิตรงดงามขนาดไหนก็ไม่ใช่กิเลส รูปอันที่อัปลักษณ์ที่ไม่มีคนชอบใจก็ไม่ใช่กิเลส! แต่คนที่ไปติดมันต่างหากเป็นกิเลส! สิ่งที่จิตใจไปยึดมันถือมัน นั่นแหละคือกิเลส ฉะนั้นคำว่ากิเลสเห็นไหม มันอยู่ในหัวใจของเรา

สิ่งที่ว่าจิตเป็นสัมมาสมาธิแล้วสัมปยุตด้วยปัญญา พอสัมปยุตด้วยปัญญาเพราะกิเลสมันนอนเนื่องมาจากความรู้สึก อวิชชานอนเนื่องกับพลังงานนี้ พอพลังงานนี้มันออกมา มันก็ออกไปเอาแต่โทษ ออกไปเอาแต่ภัย ออกไปเอาแต่ความเร่าร้อนมาเผาหัวใจ แต่เมื่อก่อนเราไม่รู้ไม่เห็น เพราะจิตของเรามันไม่สงบระงับ จิตของเราไม่เป็นสัมมาสมาธิเราจะไปรู้ไปเห็นในสิ่งใด เวลาเราพูดธรรมะปากเปียกปากแฉะนะ ปากเปียกปากแฉะเพราะมันเห็นโทษคนอื่นไง โทษคนอื่นนะรู้ไปหมด! คนโน้นผิดอย่างนั้นรู้ไปหมด! แต่ในใจเรา เราจับผิดมันไม่ได้ เราจับผิดมันไม่ได้.. แล้วไม่รู้ว่าเป็นคนผิด

แต่พอจิตมันสงบสัมปยุตด้วยปัญญา สัมปยุตด้วยปัญญาออกหัดใช้ปัญญา มันออกหัดใช้ปัญญาเพราะความคิดมันคิดออกไปจากจิต แล้วมันติดพันในสิ่งใด นี่ไง สติปัญญา ๔ มันเป็นจำเลยหรือ สติปัญญา ๔ เป็นโทษนักหรือ ไม่ใช่.. ไม่ใช่..

แต่เพราะเวลากิเลสมันออกหาเหยื่อ ออกใช้ประโยชน์กับมัน มันก็ออกไปทางกาย ทางเวทนา ทางจิต ทางธรรม “เวทนา” สิ่งใดเป็นสุข สิ่งใดเป็นความพอใจ มันก็อยากได้ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งใดที่มันขัดแย้งใจ มันก็ผลักไส เห็นไหม ตัณหา วิภวตัณหา ตัณหาคือความอยาก ความให้เป็นไป ความผลักไสความไม่ต้องการเห็นไหม สิ่งนี้มันเป็นกิเลส สมุทัย ตัณหาความทะยานอยากนี่เป็นกิเลส แล้วกิเลสมันอยู่ที่ไหน หาไม่เจอ...

ถ้าสมาธิหัดต่อ มันก็บอกว่า “จิตสงบแล้วเดียว กาย เวทนา จิต ธรรม มันก็จะวิ่งมาให้เราพิจารณา” นี่เขาเรียกว่าหัดต่อ พอคำว่าหัดต่อนี้มันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา มันเลยไม่เป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธินะ จิตมันสงบแล้ว มันสัมปยุตด้วยปัญญา ปัญญามันออกหา ออกกระทำ ออกค้นคว้าในสติปัญญา ๔

สติปัญญา ๔ ไม่ใช่กิเลส แต่เราค้นคว้าเพื่อให้จิตเห็นใหม่ คุณติเวลาไปฐิติจะไป ศึกษากับสามเณรน้อย เวลาไปฐิติลงใจแล้ว ให้เห็นว่าร่างกายนี้เปรียบเหมือนจอมปลวก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ปิ๊ดไว้ ปิ๊ดจอมปลวกนี้ไว้ แล้วรอจับเหยี่ยวตัวนั้น เหยี่ยวที่มันอยู่ในหัวใจ เรา เหยี่ยวที่มันอยู่ในจอมปลวก จอมปลวกคือร่างกาย แล้วมันคอยแลบออกมาเห็นใหม่ ออกทางตา ออกทางหู ออกทางกาย ออกทางใจเห็นใหม่ ปิ๊ดไว้ ๕ รู รูที่เหยี่ยวมันออกหา กิน ปิ๊ดไว้หมด แล้วเปิดรูไว้รูหนึ่งคือรูหัวใจ แล้วพยายามจับมัน ถ้าจับมันได้แล้ว พิจารณามัน

จิตสัมปยุตไปด้วยปัญญา มันจะออกรู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม เพื่อให้ เหยี่ยวตัวนั้น ให้กิเลสตัดหาความทะยานอยากที่มันออกมา นี่ไงไม่ใช่ว่าจิตมันสงบเป็นหัว ตอ แล้วก็บอกว่าให้กิเลสวิ่งมาชนจิต จิตมันจะได้วิปัสสนา

ถ้าจิตใจอ่อนแอ ธรรมะอ่อนหัด เราก็คาดก็หวัง พอเราคาดเราหวังนะ มีผู้ปฏิบัติ มาก จิตทำความสงบได้ ทำได้สงบมากด้วย แต่ความสงบของเขามันเป็นความสงบแบบ หัวตอ แล้วมันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา สุกท้ายแล้วนะ ถึงเวลาทำแล้ว เวลาสมาธิมันเสื่อม แล้วเอาขึ้นไม่ได้นะ เหลวไหลไปเยอะมาก เหลวไหลไป.. เริ่มต้นก็ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความตั้งใจจริง ปรารถนาจริง จะทำให้ได้จริง

แต่พอทำไปแล้ว มันไม่ก้าวเดิน มันไม่เป็นมรรคเป็นผลขึ้นมา สุกท้ายแล้วมัน เสื่อมหมด พอมันเสื่อมไปแล้วนะ มันก็ลุ่มๆ ดอนๆ อยู่อย่างนั้น ชีวิตทุกข์ยากมากนะ ถ้า อย่างนั้นแล้วทำไมเราปฏิบัติกันแล้วถึงไม่ได้ผล ทำไมเราปฏิบัติกันแล้วถึงไม่ได้ผล เพราะเราอ่อนแอกัน เราไม่เข้มแข็งจริงจัง พอเราไม่เข้มแข็งจริงจัง พวกเราก็ข่าอ่อนหมด เลย จะต้องทุกข์นิยมเชียวหรือ จะต้องทำเป็นอัตตกิลมถานุโยคอย่างนั้นเลยหรือ

มันจะเป็นทุกข์นิยมหรือไม่เป็นทุกข์นิยม ความจริงมันเป็นแบบนี้ ความจริงมัน พิสูจน์กันเห็นใหม่ คุณติเขาทำนาเกลือ เขาต้องกักน้ำไว้ รอจนกว่าเกลือมันตกผลึก แล้วเขา ต้องกวาด ต้องเก็บผลผลิตของเขา เขาหาบเหงื่อต่างน้ำ ตากแดดทั้งวันเลย ทำไมเขาทำได้ ละ แล้วบอกทุกข์นิยม นี่ก็เหมือนกัน เราจะทำนาในหัวใจของเรา เราจะทำความจริง ของเราในหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเรา เราทำความเป็นจริงขึ้นมา มันไม่ใช่ทุกข์นิยม หรือ เราต้องเข้มแข็ง เข้มแข็งแล้วต้องสัมปยุตด้วยปัญญาด้วยนะ

ถ้าเข้มแข็งนะ แต่เราไม่สัมปยุตด้วยปัญญานะ มันก็เหมือนควายคู่ คูติ คูวัวควาย มันไถนา มันเข้มแข็งไหม มันทำนาให้เรากินนะ มันเอาใจเจ้านายนะ เพราะมันทำนา ร่วมกัน เวลาชวานากับวัวกับควายต้องทำนาร่วมกัน พอทำนาร่วมกัน เราจะได้ ผลประโยชน์มา แล้วเราจะไ้หว่านพืช เราจะได้ทำนา เราจะได้ข้าวยุ่งข้าวแดงของเรา อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราฝึกหัดของเรา จิตใจของเรา เราทำของเรา เราทำงานร่วมกัน เห็นไหม พอจิตมันออกฐู ออกฐูในอะไร ออกฐูในสติปัญญา ๔

ในสติปัญญา ๔ มันไม่ใช่ตัวจำเลย ไม่ใช่ตัวโทษหรือ แต่เพราะกิเลสอาศัยสิ่งนี้ เป็นช่องทางออกหาเหยื่อ เพราะกิเลสอาศัยสิ่งนี้ ช่องทางนี้ออกไปแสดงตน เวลามัน ออกไปนะ ได้สิ่งใดที่พอใจตอบสนองกิเลส กิเลสจะเข้มขึ้นขึ้น กิเลสจะเข้มแข็งขึ้น กิเลสจะมีอำนาจมากขึ้น แล้วก็ทำให้เราหลงมกไปอยู่ในอำนาจของมัน

แต่พอเรามีสติปัญญาขึ้นมาเห็นไหม พอจิตเราสงบแล้ว เราออกมาพิจารณามัน ออกมาพิจารณาจับสิ่งนี้พิจารณา พิจารณาอะไร นี่ไปถึงบอกว่า การขุดคุ้ยหากิเลสเป็น อย่างหนึ่ง จิตสัมปยุตด้วยปัญญา แล้วถ้าเราจับต้องไม่ได้ เราพิจารณาของเราไม่ได้ เราจะ เริ่มวิปัสสนาตรงไหน แต่ถ้าเราวิปัสสนาไปแล้ว ถ้าจิตมันมีสัมมาสมาธิพิจารณาไป มัน ปล่อยมันวางนะ เวลามันปล่อยมันวางมันจะมีความสุขมาก ความสุขจากการประพฤติ ปฏิบัติเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันตสิทธินิโก ที่มีความสุขในการประพฤติปฏิบัติ กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด ละเอียดสุด กิเลสมันก็หลอกไปทุกชั้นทุกตอน มันจะ มีความสุข มันจะมีความมหัศจรรย์ขนาดไหน เราจะต้องมีหลัก

ส่วนใหญ่แล้วพวกเรานี้จับจด มกง่าย อยากได้ผลไวๆ พอมันปล่อยแล้วเราก็ตี ค่ากันไปว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ พอสิ่งนั้นเป็นธรรมมันเกิดความประมาท ถ้าสิ่งนั้นยังไม่ เป็นธรรม เราจะเกิดสติ เราจะเกิดความวิริยะ ความอดสาหะ เราจะทำขนาดไหน เหมือน เงินครกขึ้นภูเขา ถ้าเขี่ยครกขึ้นภูเขา เราประมาทไม่ได้เลยนะ ถ้าเราประมาท เราชะล่าใจ เวลาสะดุดที่เดียว ครกมันจะกลิ้งทับเราทันทีเลยละ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาวิปัสสนาไป เวลามันปล่อยวางขนาดไหน ถ้าเขาเขี่ยครกขึ้น ภูเขา มันก็ทุกซำกนะ แต่เราใช้ปัญญาเพราะจิตเราสงบแล้ว สัมปยุตด้วยปัญญาแล้วเรา ออกพิจารณาด้วยสติปัญญา ๔ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้ามันปล่อยเห็นไหม

มันมีความสุข ความสุขในขั้นของสมาธินะ ถ้าจิตมันตกกว้างไป เราเคยเป็นอย่างนั้น แล้วเคยคิดว่าสุข เพราะมันแตกต่างจากโลก เราว่าสิ่งนี้เป็นสมาธิ

แล้วพอมีสติปัญญาใคร่ครวญแล้วมันไม่ใช่ พอมันไม่ใช่ปั๊บ เราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าสมาธิคือสมาธิ สมาธิหั่วตอ มันก็มีรสชาติแตกต่างจากตกกว้างมาก เพราะมันมีสติพร้อม มีสติพร้อมแต่มันสัมปยุตด้วยปัญญา แต่พอมันมีสติด้วยแล้วมีสมาธิด้วยแล้วสัมปยุตด้วยปัญญาด้วยเห็นใหม่ ความแตกต่างของเวลาจิตสงบที่มีสัมปยุตด้วยปัญญาที่มีสติปัญญาควบคุม มันมีความสุขหรือมันมีรสชาติ มันมีธรรมรสหรือมันมีความแตกต่างอย่างไร คนที่เคยหลงผิดมามันจะเทียบได้หมดเลย ว่าเวลาตกกว้างคี่นี้ อารมณ์เป็นอย่างนี้ ถ้ามันเป็นหั่วตอมันเป็นอย่างนี้ ถ้ามันสัมปยุตด้วยปัญญามันจะเป็นอย่างนี้

แล้วเวลามันใช้ปัญญาออกใคร่ครวญ ถ้ามันเป็นธรรมะอ่อนหัดคนะ เวลามันเป็นกว้างคี่ หรือมันเป็นหั่วตอ มันไม่สัมปยุต มันก็เหมือนเครื่องยนต์ เครื่องยนต์ที่เราไม่ได้เข้าเกียร์ กำลังมันจะทำให้รถมันเคลื่อนไปได้ใหม่ มันขาดช่วงกันไ้ แต่พอมันตกกว้างคี่ไป แล้วเวลามันเป็นหั่วตอมันได้ใช้ปัญญาใหม่? แล้วปัญญามันเข้าไปในวิปัสสนาใหม่? แล้วปัญญามันเป็นโลกุตตรปัญญาใหม่? มันไม่เป็นอะไรเลย...

แต่ถ้าคนหลงผิด เราเห็นใช่ใหม่ รถที่เขาวิ่งกันอยู่ที่นี่ เขาติดเครื่องของเขา แล้วเขาเข้าเกียร์ของเขา เขาเอารถของเขาออกจากตำแหน่ง วิ่งไปเพื่อประโยชน์การค้า เพื่อประโยชน์การคมนาคม เพื่อประโยชน์ของเขาทุกๆ อย่างเลย เราก็มีรถคันหนึ่ง เราก็ติดเครื่องของเรา เราเหยียบคันเร่งของเรา แต่เราไม่ได้เข้าเกียร์ มันเป็นไปไม่ได้ใหม่ มันเคลื่อนไปใหม่ ถ้าจิตมันสงบโดยที่ตกกว้างคี่หรือเป็นสมาธิหั่วตอ มันไม่มีปัญญาต่อเนื่อง มันไม่มีกระบวนการของจิตที่มันพิจารณาเป็นอริยมรรค มันไม่มีกระบวนการของจิตที่มันเป็นมรรคสามัคคี ที่ให้มรรคนี้มีมรรคญาณมันขยับตัว

แต่มันสร้างอารมณ์ สร้างสัญญา เพราะฟังเทศน์จากครูบาอาจารย์ ศึกษาในธรรม และวินัย ศึกษาจากพระไตรปิฎก มันก็สร้างภาพ จินตมยปัญญาสร้างขึ้นมา แต่ไม่มีผล ไม่มีผล แต่ถ้าจิตเราสงบเห็นใหม่ จิตเราสงบนี้เราติดเครื่องเราได้ เราเหยียบ คลัตช์แล้ว

เราเข้าเกียร์ของเราได้ รถมันจะเคลื่อนออกไป จิต! จิตถ้ามันสัมปยุตด้วยปัญญา แล้วมันใช้ปัญญาไคร่ครวญของมัน รถเคลื่อนที่กับรถจอดอยู่แตกต่างกันนะ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าปัญญามันหมุนออกไป มันเห็นความแตกต่างเห็นใหม่ ความแตกต่างระหว่างจิต ถ้ามันลงสู่ภวังค์มันเป็นอารมณ์อย่างนี้ ติดอยู่แค่นั้นละ หายไปอยู่อย่างนี้ ตลอดไป สะดุ้งตื่นรู้สึกตัวมาก็เป็นอย่างนี้ มีอยู่แค่นี้ มีความภูมิอกภูมิใจว่าตัวเองภาวนาได้เวลามากน้อยขนาดไหน ภาวนาแล้วมีความภูมิอกภูมิใจ มันภูมิใจเพราะอะไร ละ มันภูมิใจเพราะกิเลสมันเป่ากันไง กิเลสมันเป่ากันให้ตัวพองๆ โอ้โฮ เก่ง ภาวนาดี อู้อู้อู้อู้อุดคน นี่กิเลสมันเป่ากัน เป่าให้ตัวพองเลย โอ้โฮ..

แล้วมันก็ทิวอยู่อย่างนั้น แล้วมันก็พอใจอยู่อย่างนั้น เพราะมันแตกต่าง แต่ถ้าวันไหนเห็นโทษนะ คอตกลเลย คอตกนะ เราหลงกลกิเลสมาพอแรงแล้ว พอมันได้สติปัญญาขึ้นมาเห็นใหม่ ต้องแก้ไขในความตกภวังค์นั้น มันก็จะเป็นสมาธิ ถ้ามันเข้าได้นะเป็นสมาธิ ความแตกต่างว่าตกภวังค์เห็นใหม่ มันหายไปเลย แต่ได้เวลามา เวลาสะดุ้งตื่นมาได้เวลาเท่าไร พอเป็นสมาธิเห็นใหม่ มันรู้สึกตัวตลอด ความแตกต่างมันชัดเจน ชัดเจนมากเลย คนจะเห็นได้ว่าอ้อ ภวังค์เป็นอย่างนี้ สมาธิเป็นอย่างนี้ แล้วสมาธิถ้าไม่ออกใช้ปัญญานะ มันก็เหมือนติดเครื่องแล้ว แต่เข้าเกียร์ไม่ได้ เข้าเกียร์ไม่ได้รถก็ออกไม่ได้

ถ้ารถออกไม่ได้ ความต่อเนื่องของศีล สมาธิ ปัญญา มันไม่สมบูรณ์ คำว่าปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิมันยังไม่เกิด เพราะฉะนั้นปัญญาที่ยังไม่เกิดจากสัมมาสมาธิเห็นใหม่ เวลาจิตมันตกภวังค์ เวลากิเลสมันเป่ากัน มันก็ว่าสิ่งนั้นประเสริฐเลอเลิศ แต่พอมันออกมาเป็นสัมมาสมาธิเห็นใหม่ สมาธิห้วงตอนะ เป็นสมาธิอยู่ มันก็มียารมณ์อีกอารมณ์หนึ่ง มันก็ว่าสิ่งนี้ดีกว่าภวังค์ คำว่าดีกว่าแล้วดีกว่าแค่ไหนละ ดีกว่าแค่ไหน

พอดีกว่าอย่างนี้ เพราะถ้ายังไม่ได้สัมปยุตด้วยปัญญา ไม่ได้ใช้ปัญญาในสติปัญญา ๔ ความรู้ความเห็นมันก็เป็นสัญชาตญาณ ความรู้ความเห็นมันก็เป็นปัญญาของโลก มันก็เอาอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เอามรรคญาณ เอาธรรมจักรมาพูดได้ แต่มันไม่มีผล มันไม่มีผลเพราะมันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา แต่พอมันสัมปยุตด้วยปัญญาเห็นใหม่ นี่ความรู้รู้สึกแตกต่างแล้ว ถ้าเป็นภวังค์เป็นอารมณ์หนึ่ง ถ้าเป็นสมาธิห้วงตอนะเป็นอีก

อารมณ์หนึ่ง เป็นสัมมาสมาธิสัมปยุตด้วยปัญญามั่นออกรู้ไปนี่ มันเป็นอีกอันหนึ่ง พอเป็นอีกอันหนึ่งเห็นใหม่ นี้ยมั่นเทียบเคียงกันได้หมดเลย

นี่คือประสบการณ์ของจิตนะ จิตมันไม่อ่อนแอ ไม่อ่อนหัด ให้กิเลสมันหลอกลวง ถ้าประสบการณ์ของจิต มันแก้มาเป็นขั้นเป็นตอนนะ แล้วถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้คอยแนะนำ เพราะครูบาอาจารย์ของเราแต่ละองค์ที่ได้ผ่านการประพฤติปฏิบัติมามันจะผ่านเหตุการณ์อย่างนี้มา นี่พื้นฐานนะ พื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติให้เราเข้มแข็ง ให้เราจิตใจเข้มแข็ง จิตใจของเราเห็นใหม่ จิตวิญญาณของเราให้เข้มแข็ง ให้มีหลักเกณฑ์เหมือนสามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์นะ

สามเณร ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์เพราะมีพื้นฐานเข้มแข็งของท่าน ท่านพิจารณาของท่าน ท่านแก้ไขของท่าน จนท่านเป็นพระอรหันต์ได้ นี่เราประพฤติปฏิบัติเราไม่ใช่ ๗ ขวบ เรามันจะ ๗๐ ขวบ เราก็ต้องแก้ไขของเรา เราพยายามทำของเราขึ้นมา ประสบการณ์ชีวิตในการทำงานนั้น อันนี้เป็นประสบการณ์ของชีวิต

แต่เวลาประสบการณ์ของจิตมันละเอียดลึกซึ้งกว่า มันละเอียดลึกซึ้งกว่าเพราะอะไร ประสบการณ์ในการทำงานของชีวิตเห็นใหม่ มันใช้สมองใช้วิทยาศาสตร์ใช้การวิจัยมัน ทำได้หมดละ แต่ของเราทำอะไรไม่ได้เลย ถ้าวิจัย อะไรต่างๆ วิจัยคือการศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาทำขึ้นไป ประสบการณ์ กิเลสมันอยู่กับเรา มันก็พลิกแพลง มันถึงจะต้องฝัน.. ฝัน.. ฝัน.. ฝันทุกวิถีทางสิ่งที่เคยเป็น เปลี่ยนร่องน้ำ เปลี่ยนสัญญาอารมณ์ อย่าเสียดายความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกนึกคิดต้องวางไว้ให้ได้ก่อน วางความรู้สึกนึกคิดของเราไว้แล้วใช้คำบริกรรมอย่างเดียว

เพราะคำบริกรรมมันทำให้จิตใจไม่เอาสิ่งใดๆ ไม่เอาความรู้สึกนึกคิดมาคิด มันจะต้องคิดเรื่องพุทโธ พุทธานุสติ พุทโธมันเป็นพุทธานุสติ มันสะท้อนสามโลกธาตุ สะท้อนหัวใจ สิ่งที่ทำอย่างนี้ เข้มข้นกับตรงนี้! ถ้าเข้มข้น อยู่กับพุทโธทั้งวันทั้งคืน เพราะถ้าไม่อยู่กับพุทโธ มันคิดทั้งวันทั้งคืนเหมือนกัน ถ้าไม่อยู่กับพุทโธมันก็คิด คิดจนเป็นความเคยชิน คิดจนเรานึกว่าไม่ได้คิดไง เรานึกว่าเราไม่ได้คิดอะไรนะ แต่ความคิดเราคิดตลอดเวลา

แต่พอเราบังคับให้มันพุทโธนะ มันทั้งเหนื่อย ทั้งหอบ ทั้งลำบากไปหมดเลย เวลาทำงานไม่มีอะไรเป็นความสุขความพอใจเลย แต่ถ้ามันปล่อยมันเร่ร่อนนะ โอ้โฮ มีความสุข ธรรมะนี้ โอ้โฮ รู้ไปหมดเลย เพราะอะไรล่ะ เพราะว่ามันอ่อนหัดไง ธรรมะอ่อนหัดมันก็จะทำให้จิตใจได้ธรรมะที่อ่อนหัด ถ้าเข้มแข็งขึ้นมาจะ พิจารณาถ้าจิตมัน เป็นไปได้ แล้วมันเข้มแข็งขึ้นมา พอมันเข้มแข็งขึ้นมา มันสัมปยุตด้วยปัญญา ถ้ามันไม่ สัมปยุตด้วยปัญญานะ มันจะอยู่อย่างนั้น

เวลาสัมมาสมาธิ เวลาหลวงปู่มั่นท่านพูดกับหลวงตาเห็นไหม สัมมาสมาธิถ้ามัน ไม่เป็นสัมมาสมาธิแล้วมันจะเดินได้อย่างไร หลวงปู่มั่นบอกว่า สัมมาสมาธิของท่าน อย่างหนึ่ง เพราะมันเต็มไปด้วยสมุทัย เต็มไปด้วยตัดหาความพอใจของเรา คือสมุทัย แต่ สัมมาสมาธิขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันสัมปยุตด้วยปัญญา มันเป็น สัมมาสมาธิ เพราะเรา เรามีเงินทอง เราก็ว่าเงินทองของเราถูกต้องดีงามไปหมด แต่คนที่ เขามีเงินมีทอง ที่เขาคุณค่ามากกว่า เขาก็เห็นว่าเงินทองของเขามีคุณค่ามากกว่า

จิตใจของเราแต่ละระดับชั้นขึ้นมาก ปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ โสคาปัตติมรรค โสคา ปัตติผล สกิทาคามรรค สกิทาคาผล อนาคามรรค อนาคาผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล นิพพาน ๑ เห็นไหม คุณิ บุคคล ๘ จำพวกที่จิตใจนี้มันจะเปลี่ยนแปลง มันจะแก้ไขของ มันขึ้นไปเป็นชั้นเป็นตอน ฉะนั้นจิตใจของเรา เราก็แก้ไขของเรา เราก็ทำของเรา ให้มัน พัฒนาขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอน ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความวิริยะ ด้วยความอดุสาหะ ความอดทนของเรา เราจะต้องอดทนนะ

เวลามันเจ็บปวดเห็นไหม เวลานั้นเวทนามันเจ็บปวด เราทนเจ็บเอาเฉยๆ เห็นไหม เราก็ทน แต่เพราะการทนนี้เป็นขันติธรรม ขันติถ้าเราไม่มีความอดทนเลย เหมือนลมพัด ไปไม่ไหว พอมีสิ่งใดกระทบขึ้นมาเราก็ถูกร่างก็หนีทุกทีเลย แต่ถ้าเรามีขันติธรรม สิ่งใด เห็นไหม ลมพัดเย็นดี แดดออกร้อน ไม่มีเวทนามันก็มีความสุขใจ มีเวทนาขึ้นมา เราก็มีความทุกข์ใจ นี่ก็คือสิ่งที่ว่าขันติธรรม ความอดทนคือความเข้มแข็ง แต่ถ้าการชนะเวทนา มันต้องใช้ปัญญา ถ้าไม่ใช้ปัญญา เราจะเอาอะไรไปชนะมัน

ถ้าสัมปยุตด้วยปัญญามันแยกแยะแล้ว เวทนามันเกิดมาจากสิ่งใด? เวทนาเกิด ขึ้นมาเพราะเวทนาเห็นไหม เวทนาสักแต่ว่าเวทนา เวลาจิตมันสมบูรณ์จิตมันมีความ

พอใจของมัน เวทนาไม่เห็นมีเลย ถ้าจิตมันพอใจ จิตมันมีความสุขนะ เวทนาไม่มีหรอก ถ้าจิตมันเบื่อนะ โอ้อโฮ เวทนามันโหมใส่ๆ เลย เวทนามันเป็นแบบนี้ล่ะ

ฉะนั้นจิตเราเป็นคนเรียกแขกมาเอง จิตเรามันเรียกเวทนามา ถ้าไม่พอใจ โอ้อโฮ มันพุ่งเข้าใส่เลย มันเปิดช่องให้เขา แต่ถ้าจิตมันไม่เรียกแขก จิตมีความสุขสงบระงับเห็นใหม่ เวทนาไม่มี เวทนาไม่มา นี่พูดถึงว่าเวลามันเรียกแขก และไม่เรียกแขก เราก็ไม่รู้ แต่ถ้ามันเรียกแขกมาแล้วนะ แล้วเราจะไล่แขกกลับอย่างไร เราเรียกเวทนามาแล้ว เวลาเราคิดผิด เวทนาพุ่งมาใส่เลย แล้วเราจะผลักให้เวทนานั้นไปอย่างไร

เราก็ใช้ปัญญามันไล่แขกออกไป ไล่เวทนาออกไป อะไรเป็นเวทนา พอมันใช้ปัญญาไล่ต้อนกับสิ่งที่คิดในหัวใจ พอมันไล่ต้อนไปแล้ว มันไม่มีอะไรเป็นเวทนาเลย เพราะเวทนาเป็นนามธรรม เวทนาเห็นใหม่ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา มันเป็นทาสหรือ มันเป็นอะไร มันเป็นนามธรรม แล้วนามธรรมใครไปยึดไปเหนี่ยวมันมาล่ะ ก็หัวใจมันโง่ ถ้ามีปัญญาเกิดเห็นใหม่ ปัญญาจะเกิดได้ เราต้องมีสติ เราต้องมีสมาธิ พอปัญญามันจะเกิดได้เห็นใหม่ มีสติมีสมาธิมันก็มีขันติธรรม พอมีขันติธรรมเราก็มีโอกาสได้พิจารณา

แต่ถ้าเราไม่มีขันติธรรม ไม่มีความอดทน เวทนามาก็ลูกหนี ทุกอย่างเราก็อลอยทุกอย่างเราก็มั่ทำอะไรเลย แล้วมันจะพัฒนาตรงไหน แต่ถ้าเรามีสติมีสมาธิเห็นใหม่ ถ้ามันเกิดขึ้นมา เราเรียกแขกมาแล้ว เราก็ต้องไล่มันไปด้วยปัญญาของเรา แต่ถ้ามันพอใจเห็นใหม่ มันไม่เปิดช่องให้แขกมาเลย จิตพุทโธๆ จนจิตมันลงสมาธิ พอลงสมาธิจิตมันใช้ปัญญาของมันไปก้าวเดินของมันไป มันไม่เรียกแขกมา

ไม่เรียกแขกมา มันก็ใช้ปัญญาของมันไป ปัญญาที่มันก้าวเดินของมันไปเห็นใหม่ ผีกล่อนอย่างนี้ นี่ก็คือว่า ถ้ามันมีการฝึกฝนนะ ธรรมะมันถึงไม่อ่อนหัด ไม่อ่อนหัดเพราะอะไร ไม่อ่อนหัดเพราะจิตมันได้ประสบการณ์ จิตมันได้หลงผิดมาจากการตกวงค์ จิตมันได้แก้ไขมาจนเป็นสมาธิหัวตอ จิตมันได้แก้ไขว่าหัวตอไม่เอา มันไม่สัมปยุตด้วยปัญญา

พอปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ มันได้แก้ไข มันได้ใช้ปัญญาแยกแยะในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม จนมันปล่อยวางเป็นตถังคปหาน การปล่อยวางชั่วคราว ตถังค

ปทานแล้ว เพราะการใช้ปัญญาแล้ว ถ้ากิเลสยังไม่สิ้นสุด มันจะปล่อยวางๆ เพราะกระบวนการของมันมี ในเมื่อจิตมันพัฒนาของมันขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอน กระบวนการของมัน จิตได้ทำงานแล้ว จิตได้ทำงานแล้วเห็นใหม่คูสิ เรามีขันติธรรม เราอดทน เรามีขันติบารมี เราจับสิ่งใดแล้วแยกแยะๆ เห็นใหม่ นั่นการใช้ปัญญา

นี่จิตมันมีสมาธิแล้วมันใช้ปัญญาของมัน มันได้แยกของมันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไปเห็นใหม่ เวลามันปล่อยกระบวนการของจิต เหมือนซักผ้า! ซักผ้านี้ผ้าสกปรกพอซักมันก็สะอาดใช้ใหม่ เวลาเราใช้ผ้า ผ้าก็สกปรกอีกใช้ใหม่ สกปรกก็ซักอีก ก็สะอาดอีก ใช้อีกก็สกปรกอีก จิตใจถ้ามันพิจารณาภิเลส มรรคญาณมันเข้าไปทำความสะอาด มันก็ปล่อยๆ เห็นใหม่ เหมือนซักผ้า! แต่ไม่เสร็จซักที ไม่เสร็จเพราะอะไร ไม่เสร็จเพราะเราใช้มันไป เสื้อผ้าเราก็ต้องใช้ทุกวัน เราก็ต้องใส่มันทุกวัน ใส่แล้วก็ต้องทำความสะอาด

จิต! ถ้ามันยังมีวิชชาอยู่ ในเมื่อเราพิจารณามันอยู่ ถึงได้กำลังด้วยการซักฟอกของมรรคญาณ ซักฟอกด้วยมรรค ๘ ซักฟอกด้วยศีล สมาธิ ปัญญา มันทำความสะอาดใจๆ มันทำความสะอาดใจมันก็ปล่อย.. ปล่อย.. ปล่อยเพราะมันมีมรรคใจ มันมีศีล สมาธิ ปัญญา สมบูรณ์ใจ มีศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมา ในประสบการณ์ของใจที่มันไม่อ่อนหัด เพราะมันอ่อนหัดมันก็ล้มลุกคลุกคลานมาใช้ใหม่ พอมันยืนตัวได้ มันเข้มแข็งของมันขึ้นมา มันทำงานเห็นใหม่ คูสิ แรงเราก็ไม่มี สิ่งใดก็ไม่มี เราซักผ้าได้ใหม่ เราซักผ้าเราก็ต้องมีแรงใช้ใหม่ เราต้องขยำ เราต้องขยี้ ผ้ามันถึงจะสะอาดใช้ใหม่

นี่ใจ จิตมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา มันก็เข้มแข็งของมัน มันก็จะพิจารณาของมัน มันก็ทำงานของมัน มันสมบูรณ์ กระบวนการมันสมบูรณ์เพราะประสบการณ์ของจิตมันมีการกระทำมาเห็นใหม่ มันไม่อ่อนหัด! ไม่ล้มลุกคลุกคลาน! ไม่ยอมจำนนกับกิเลส! ไม่ยอมแพ้! ไม่ยอมจำนนกับชีวิตนี้! ไม่ให้ชีวิตนี้เกิดตายๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เกิดมาชาตินี้ เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ทุกข์มาก เกิดมาในพุทธศาสนาแล้วก็อยากจะประพฤติปฏิบัติ อยากจะพ้นจากมันให้ได้ อยากจะมีการกระทำเห็นใหม่ แล้วพอมันเข้มแข็งขึ้นมา มันซักมันฟอกขึ้นมาด้วยมรรคญาณ ด้วยการกระทำเห็นใหม่ มรรคโค ทางอันเอก การซักฟอกในหัวใจที่ละเอียด มันปล่อยขนาดไหน ซักแล้วซักเล่า ที่ไม่ได้! ที่ไม่ได้จำไว้ให้ดี ที่ไม่ได้!

ถ้าทิ้งเห็นใหม่ คุณติเวลาจิตมันลงสัมมาสมาธิ เวลาลงไปแล้ว ถ้ามันสักแต่ว่า มันไม่ทำสิ่งใดเลย นี่ก็เหมือนกัน ถ้าพิจารณาแล้วมันปล่อยวางๆ ถ้าทิ้งนะ สมาธิจะเข้าไป ขนาดไหนมันก็เสื่อม เพราะเราทิ้ง เพราะเราพิจารณาแล้วเราเข้าใจว่าเราให้คะแนนของเราเอง แล้วเราเดินเลื้อยเห็นใหม่ เวลามันเสื่อมนะ เวลากิเลสมันเสื่อม เหมือนกับไข้ เรารักษาไข้ แล้วไข้นั้นไม่หาย เวลาไข้มันตึกลงนะ เราจะรักษานี้ โอ้โฮ มันคือยา โอ้โฮ ยุ่งไปหมดเลย

แต่ถ้าเราพิจารณาของเราไปนะ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันจะปล่อยขนาดไหน นั่นคือเราใช้ยาควบคุมโรคได้หมด แต่มันยังไม่หาย โรคยังไม่สิ้นสุด ซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป ถึงที่สุดนะ แล้วเราให้ยาครบกระบวนการของมันนะ ถ้าไข้นั้นหายไป ถ้าพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม พิจารณาซ้ำๆ ถึงเวลามันขาด

ขั้นที่ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้นที่ ๕ ขั้นที่ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขั้นที่ ๕ เวลาพิจารณากาย กายมันขาดออกเป็น ๓ ทวิปเลย กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ รวมลง จิตรวมลง จิตปล่อยวางหมดเลย สมุจเฉทปหาน มันขาด! มันความเป็นจริงนะ สิ่งนี้เป็นอกุศลธรรม ถ้าสิ่งนี้เกิดขึ้นมาในหัวใจดวงใด หัวใจดวงนั้นจะไม่ออกแวงอวออีกแล้ว ใจดวงนี้พาดเข้ากระแส ใจดวงนี้พาดเข้าสู่มรรคผลนิพพาน เข้ากระแสแล้วจะนิพพานไปข้างหน้าเด็ดขาด

จิตที่ล้อมลูกคลุกคลานที่เราทำกันอยู่นี้ เราทำของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าทำแล้วมันสมประโยชน์กับเรา สมความปรารถนาของเรา เราจะทำของเราได้ นี่คือการกระทำนะ แล้วมันเกิดมาจากไหนล่ะ เห็นไหม ธรรมะเกิดจากโลก โลกทัศน์ โลกของเรา ปฏิสนธิจิต เกิดมาเป็นมนุษย์ทุกข์ยากอยู่อย่างนี้ หัวใจดวงทุกข์ยากนี้ ถ้าขยันหมั่นเพียร มันจะพาใจดวงนี้พ้นจากทุกข์ได้ ใจดวงของเราแน่แหละ แล้วมันจะพ้นจากทุกข์ได้ด้วยมรรคญาณ ด้วยธรรมจักรในหัวใจ จะพ้นจากทุกข์ทางอื่นไม่มี เอวัง